

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE**

**FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD**

Institut mezinárodních studií

**Eva Křížková**

**Česká politika rozvojové spolupráce a soukromý sektor:  
klíčové diskurzy od roku 1995 po současnost**

*Diplomová práce*

Praha 2017

Autor práce: **Eva Křížková**

Vedoucí práce: **doc. Mgr. Tomáš Weiss, M.A., Ph.D.**

Rok obhajoby: 2017

## Bibliografický záznam

KŘÍŽKOVÁ, Eva. *Česká politika rozvojové spolupráce a soukromý sektor:*

*klíčové diskurzy od roku 1995 po současnost.* Praha, 2017. 72 s. Diplomová práce (Mgr.)

Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí diplomové práce doc. Mgr. Tomáš Weiss, M.A., Ph.D.

## Abstrakt

Soukromý sektor je nedílnou součástí globálního mainstreamového politického rozvojového diskurzu. Může se objevovat v různých kontextech, které definují jeho role v oblasti politiky rozvojové spolupráce a v důsledku implikují různé politické akce. Předkládaná práce se zaměřuje na studium českého rozvojového diskurzu ve vztahu k soukromému sektoru od roku 1995 po současnost. Na základě diskurzivní analýzy výstupů relevantních aktérů práce ve vztahu k soukromému sektoru identifikuje čtyři různé typy rozvojového diskurzu: „*Soukromý sektor - tabu*“, „*Platíme, chceme české firmy v rozvojové spolupráci*“, „*Soukromý sektor, bezohledný ničitel*“, „*Soukromý sektor, miláček rozvojové konstituence*.“ Každý typ diskurzu je specifický pro určité časové období jako i pro rozvojové aktéry, kteří ho užívají. Do přístupu ČR do EU nebyl v rozvojovém diskurzu establishmentu soukromý sektor prakticky vůbec tématem, neziskový sektor ho vnímal kriticky. S globální ekonomickou krizí a intenzivněji s rokem 2015 začíná celé rozvojové konstituenci, včetně tradičně kritického neziskového sektoru, dominovat diskurz zobrazující soukromý sektor a jeho aktivity jako pozitivní, dokonce jako předpoklad rozvoje. Toto ukazuje, že český rozvojový diskurz obecně zrcadlí mainstreamový politický diskurz globální a zároveň významně podléhá domácí ekonomicko-politické situaci a je reflexí nedostatku veřejných zdrojů vyčleněných na rozvojovou spolupráci. V důsledku takový diskurz otvírá prostor pro větší angažmá českých firem v politice rozvojové spolupráce.

## **Abstract**

The private sector is an integral part of the global mainstream political development discourse. It appears in different contexts that define its roles in the field of development cooperation policy and therefore imply diverse political actions. The thesis analyses the Czech development discourse in connection with the *private sector* from 1995 until today. Based on the method of discourse analysis of the outputs of relevant development stakeholders the research identifies four different types of development discourse in relation to the private sector: „*The private sector – a taboo*“, „*We pay, we want Czech enterprises in development cooperation*“, „*The private sector, the careless destructor*“, „*The private sector, the darling of the development cooperation policy stakeholders.*“ Out of the discourses identified, every type is typical for a specific time period as well as a specific set of stakeholders employing the discourse. Generally, until the Czech accession to the EU, the private sector does not seem to be an important element of the governmental development discourse since the theme is practically absent. This changes with the global economic crisis and even more notably after 2015 when generally all of the relevant development actors, including the traditionally very critical NGO sector, picture the private sector and its activity predominantly positively, as one of the key preconditions of development. This shows that the Czech development discourse reflects the mainstream global political discourse and importantly, is subject to the home economic and political situation, in concrete terms, to the lack of public finance allocated to development cooperation in the years after the crisis. In consequence, such a discourse opens a room for further engagement of Czech enterprises.

## **Klíčová slova**

diskurzivní analýza, česká rozvojová spolupráce, soukromý sektor

## **Key words**

discourse analysis, Czech development cooperation, private sector

**Rozsah práce:** 120 962 znaků

## **Prohlášení**

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Eva Křížková

## **Poděkování**

Na tomto místě bych chtěla poděkovat doc. Mgr. Tomáši Weissovi, M.A., Ph.D. jako i Ing. Ondřeji Horkému-Hlucháňovi, Ph.D., oběma za skutečně nepostradatelné rady, podněty, a připomínky. Díky patří také Ústavu mezinárodních vztahů, na jehož půdě tato práce částečně vznikala. V neposlední řadě bych ráda poděkovala mým blízkým za bezpodmínečnou podporu po celou dobu studia.

# Obsah

1. Úvod .....	1
1.1 Akademická debata .....	1
1.2 Rozvoj a soukromý sektor v globálním politickém diskurzu .....	3
1.2.1 Cesta k neoliberalismu a nenaplnění očekávání .....	3
1.2.2 Člověk středem pozornosti v rozvojovém diskurzu .....	5
1.2.3 Globální ekonomická krize a soukromý sektor v diskurzu jako nosný pilíř rozvoje .....	6
1.3 Česká republika, rozvoj a soukromý sektor .....	12
1.4 Česká literatura .....	15
2. Metodologie .....	17
2.1 Metodologická východiska .....	17
2.2 Konceptualizace .....	19
2.3 Aplikovaná metoda výzkumu .....	22
2.4 Prameny .....	24
3. Trendy v českém rozvojovém diskurzu a soukromý sektor .....	29
3.1 ZRS jako „nutné zlo“ a soukromý sektor jako neexistující téma .....	29
3.2 Nové milénium a trvajícím nezájem establishmentu .....	31
3.3 „Návrat do Evropy“, nárůst zájmu o rozvojovou spolupráci? .....	35
3.4 Neziskový sektor na scéně a nové diskurzy .....	37
3.5 Soukromý sektor s lidskou tváří? .....	39
3.6 Globální ekonomická krize a „komercializace“ českého rozvojového diskurzu .....	42
4. Závěr .....	52
Summary .....	59
5. Zdroje .....	60
5.1 Literatura .....	60
5.2 Webové stránky .....	63
5.3 Citované prameny .....	66

# 1. Úvod

Termín *rozvoj* označuje proces pozitivní změny<sup>1</sup> a v politice rozvojové spolupráce je pak definován jako pozitivní společenská změna, v dnešním kontextu intencionální,<sup>2</sup> která implikuje dlouhý a zdravý život, přístup k vědění a ke zdrojům, a která je podmíněna udržitelností. Pokud jde o nastartování rozvoje za jednoho z klíčových aktérů je považován soukromý sektor. Podle Evropské komise má soukromý sektor v oblasti politiky rozvojové spolupráce enormní potenciál katalyzovat inkluzivní udržitelný hospodářský růst.<sup>3</sup> Jak je ale nahlížena role soukromého sektoru ve vztahu k rozvojové politice v případě České republiky? Jak se percepce jeho role proměňuje v závislosti na čase a napříč rozvojovou konstituencí? Cílem této práce je zmapování klíčových diskurzů ve vztahu k soukromému sektoru v kontextu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky v období od obnovení této politiky v roce 1995 po současnost (2017).

V úvodních podkapitolách 1.1 a 1.2 nejprve stručně nastíním k práci se vztahující mezinárodní akademickou debatu a demonstřuji vnímání role soukromého sektoru ve vztahu k rozvojové politice na úrovni mezinárodní politiky v historické perspektivě. V podkapitolách 1.3 a 1.4 předložím český kontext, včetně české akademické debaty. Následující podkapitoly, 2.1 - 2.4, poskytují vřled do metodologických východisek práce, aplikované výzkumné metody, konceptualizace a využitých pramenů. V kapitole 3 prezentuji a interpretuji výsledky svého výzkumu a v závěrečné kapitole 4 poskytnu schematicou typizaci diskurzů indukčně identifikovaných v českém prostředí ve vymezeném časovém období. Kapitola 5 patří použitým zdrojům.

## 1.1 Akademická debata

Za pionýry studia diskurzu ve vztahu k rozvoji lze považovat zejména Escobara nebo Estevu, kteří věnují diskurzivní praxi konstruující koncepty *rozvoje* a *rozvojového světa* jako takových.<sup>4</sup> Mezinárodní akademická debata ve vztahu k diskurzu týkajícího se soukromého sektoru a jeho roli v politice rozvojové spolupráce je nicméně omezená.

---

<sup>1</sup> Meaning of "development" in the English Dictionary. Cambridge Dictionary. [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/development>.

<sup>2</sup> Horký, Ondřej, *Rozvoj* v Dušková, Lenka, Jaromír Harmáček, Petra Krylová, Zdeněk Opršal, Miroslav Syrovátka, Simona Šafařková a kol., *Encyklopedie rozvojových studií*, (Olomouc 2011), s.262.

<sup>3</sup> PRIVATE SECTOR ENAGEMENT. EUROPEAN COMMISSION: INTERNATIONAL COOPERATION AND DEVELOPMENT: *Building partnerships for change in developing countries* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/europeaid/sectors/economic-growth/private-sector-development/funding\\_en](http://ec.europa.eu/europeaid/sectors/economic-growth/private-sector-development/funding_en)

<sup>4</sup> Escobar, Arturo, „Power and visibility: development and the invention and management of the Third



Autoři věnující se tématu konstatují, že soukromý sektor je významným prvkem politické rozvojové debaty a je jedním z pilířů politického rozvojového diskurzu donorů. Ten je specifický korelací rozvoje místního soukromého sektoru se snižováním chudoby v zemích globálního Jihu. Autoři však poukazují na fakt, že koncepty rámuující rozvojové politiky cílící na rozvoj soukromého sektoru v partnerské zemi jsou často velmi abstraktní a jsou utvářeny v závislosti na zájmech soukromých subjektů ze zemí donorů.<sup>5</sup> Langan upozorňuje na fakt, že po-krizový diskurz donorů propojuje jejich vlastní cíle s cíli trvale udržitelného globálního rozvoje.<sup>6</sup> Podle něj v tomto kontextu slouží narativ nutnosti rozvoje místního soukromého sektoru k ospravedlnění integrace rozvojových zemí do globálního obchodu a k legitimizaci pochybných obchodních dohod.<sup>7</sup>

Někteří autoři pak v letech následujících po globální ekonomické krizi upozorňují na výrazný mainstreamový diskurzivní pivot k soukromému sektoru jako k partnerovi nezbytnému pro efektivní rozvojovou politiku. V tomto kontextu mluví dokonce o změně paradigmatu.<sup>8</sup> Zatímco tvorba autorů z devadesátých let či počátku milénia pojednává spíše o soukromém sektoru místním, Mawdsley a další po krizi akcentují ve svém výzkumu naopak soukromé subjekty provenience země donora. I přes existenci děl zabývajících se rozvojovým diskurzem, nalézt rozsáhlejší mezinárodní akademickou debatu úzce zaměřenou čistě na diskurzivní analýzu ve vztahu k soukromému sektoru a jeho rolím v politice rozvojové spolupráce, se jeví jako úkol velmi složitý. Studium diskurzu je přitom jedním z předpokladů chápání politické reality a vzhledem k historické důležitosti soukromého sektoru jako rozvojového aktéra si svou pozornost bezesporu zaslouží. V tomto smyslu je ambicí předkládané práce přispět do akademické debaty v oblasti, ve které se otevírá mnoho prostoru pro výzkum a diskusi.

---

World", *Cultural Anthropology*, (Iss.3, n. 4, 1988), s. 428–43., Escobar, Arturo, *Encountering development: The Making and Unmaking of the Third World*, (1995, Princeton), Esteva, Gustavo, *Development* in Sachs, Wolfgang (ed.), *The Development Dictionary: A guide to Knowledge as Power*, (1992, London), s. 1-26.

<sup>5</sup> Schulpen, Lau, Peter Gibbon, „Private sector development: Policies, Practices, Problems“, *World Development* (Vol. 30, n. 1, 2002), s. 1, 12.

<sup>6</sup> Langan, Mark, „ACP–EU normative concessions from Stabex to private sector development: why the European Union’s moralised pursuit of a “deep” trade agenda is nothing “new” in ACP–EU relations“, *Perspectives on European Politics and Society* (Iss.10, N.3, 2009), s. 418, 425.

<sup>7</sup> Langan, Mark, „Private sector development as poverty and strategic discourse: PSD in the political economy of EU–Africa trade relations“, *Journal of Modern African Studies* (Iss.49, N.1, 2011), s. 83, 106, 107.

<sup>8</sup> Mawdsley, Emma, Laura Savage, Sung-Mi Kim, „A Post-Aid World? Paradigm shift in foreign aid and development cooperation at the 2011 Busan High Level Forum“, *The Geographical Journal* (Vol. 180, Iss. 1, 2014).

## **1.2 Rozvoj a soukromý sektor v globálním politickém diskurzu**

Cílem této podkapitoly je charakterizovat mainstreamový globální politický rozvojový diskurz a jeho proměny ve světle politicko-ekonomického kontextu. Podkapitolu rozdělují do dalších tří podkapitol řazených chronologicky. Každá z nich tak pojednává o specifikách globálního politického rozvojového diskurzu v čase.

### **1.2.1 Cesta k neoliberalismu a nenaplnění očekávání**

Soukromý sektor v mainstreamovém politickém rozvojovém diskurzu není věcí novou – objevuje se v něm jako pozitivní činitel již se zrodem rozvojové spolupráce samotné, v roce 1949 v inauguračním projevu prezidenta Spojených států amerických, Harryho S. Trumana,<sup>9</sup> a od té doby je, v různých podobách, součástí debaty o politice rozvojové spolupráce. Na následujících stránkách stručně demonstruji proměny diskurzu o soukromém sektoru ve spojitosti s konceptem rozvoje v mainstreamové globální politice.

V kontextu dekolonizace vznikla potřeba nalézt způsob, jak transformovat ekonomiky bývalých kolonií západních států na produktivní a výkonné. Samotný počátek politiky rozvojové spolupráce předznamenal již zmíněný Trumanův inaugurační projev z roku 1949. Ten totiž poukazuje na povinnost rozvinutějších států poskytnout pomoc méně rozvinutým národům za účelem rozvoje. Středobodem debaty o rozvoji byly tehdy ekonomický růst a modernizace. Modernizace jako „proces přechodu z tradičních k moderním principům společenské organizace“<sup>10</sup> implikovala především industrializaci, a tedy, v západním kontextu, zapojení *soukromého sektoru* do ekonomického rozvoje. Sám Truman ve svém projevu explicitně tvrdil, že díky spolupráci s byznysem a soukromým kapitálem lze významně zvýšit životní úroveň lidí v rozvojových zemích.<sup>11</sup> Soukromý sektor byl tedy důležitou součástí rozvojového diskurzu již v počátcích politiky rozvojové spolupráce.

Na druhou stranu, v raných letech rozvojové spolupráce se v diskurzu objevoval v kontextu rozvoje primárně iniciovaného a regulovaného státem. Rozvojoví teoretikové z klasické strukturalistické školy kritizovali selhávání vyrovnávacích mechanismů

---

<sup>9</sup> Truman's Inaugural Address, January 20, 1949. *Harry S. Truman: Library and Museum* [online]. 2016 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: [https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/50yr\\_archive/inagural20jan1949.htm](https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/50yr_archive/inagural20jan1949.htm)

<sup>10</sup> Leys, Colin, *The Rise and Fall of Development Theory*, (Bloomington, 2010), s. 5.

<sup>11</sup> Truman's Inaugural Address, January 20, 1949. *Harry S. Truman: Library and Museum* [online]. 2016 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: [https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/50yr\\_archive/inagural20jan1949.htm](https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/50yr_archive/inagural20jan1949.htm)

cenového systému při vytváření stabilního ekonomického růstu a omezená schopnost ekonomik absorbovat rostoucí pracovní sílu, nerovnoměrná redistribuce bohatství nebo narušení světového obchodu v důsledku ropných šoků ukázaly, že stát a jeho strukturální zásahy do ekonomiky mají pro rozvoj a emancipaci států zásadní důležitost.<sup>12</sup> Až do sedmdesátých let byl proto stát v rozvojovém diskurzu široce vnímán jako klíčový regulátor rozvoje.

Naopak v období neoliberalismu se stal středobodem rozvojového diskurzu západního světa důraz na svobodu obchodu a v důsledku na aktivitu soukromého sektoru. Teorie neoliberalismu ovládla mainstreamové uvažování o rozvoji v osmdesátých letech, a to v návaznosti na omezenou schopnost států nastartovat rozvoj svou intervencí. V duchu neoliberalismu byly v rámci rozvojových politik omezeny státní intervence. Ekonomický růst a *soukromý sektor* byly v rozvojovém diskurzu prezentovány jako původci samostatně se generujícího blahobytu. Lze předpokládat, že v této epoše, jíž dominovala západní ekonomická teorie, byly soukromým sektorem míněny primárně firmy globálního Severu, spíše než podniky rozvojových zemí.

Pod vlivem neoliberalistického smýšlení začaly Mezinárodní měnový fond a Světová banka trvat na oddlužení a ekonomické restrukturalizaci *rozvojových ekonomik*. Prioritou se stalo šetření a důsledkem byly škrtky v oblastech jako je například vzdělání či zdravotní péče, které jsou například dnes považovány za klíčové pro rozvoj. Přestože neviditelná ruka trhu a státem neregulovaná aktivita soukromého sektoru měly vést, podle globálního politicko-ekonomického diskurzu, ke zvýšení životní úrovně rozvojových zemí, efektem neoliberalistických politik ve výsledku byla naopak snížená životní úrovně obyvatel rozvojových zemí.<sup>13</sup>

Na fakt, že praxe založená na neoliberalistické logice v důsledku vedla ke vzrůstu nerovností a chudoby globálního Jihu, muselo mezinárodní společenství zareagovat. V reakci se začal formovat rozvojový diskurz kombinující sociální ekonomický a environmentální aspekt rozvoje, a v jehož středu je člověk a kvalita jeho života. Ztělesněním nového uvažování o rozvoji s člověkem, nikoli jen ekonomickým růstem

---

<sup>12</sup> Chenery, Hollis, B., „The Structuralist Approach to Development Policy“, *The American Economic Review* (Vol. 65, Iss. 2), s. 310.

<sup>13</sup> Craig, David, Doug Porter, *Development Beyond Neoliberalism? Governance, Poverty Reduction and Political Economy*, (London/ New York, 2006)., Anup Shah. Structural Adjustment – a Major Cause of Poverty. Global Issues: Social, Political, Economic and Environmental Issues That Affect Us All. [online]. [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <http://www.globalissues.org/article/3/structural-adjustment-a-major-cause-of-poverty>.

jako středobodem debat o rozvoji, byly pak Rozvojové cíle tisíciletí (*Millenium Development Goals*, dále MDGs), zaměřené na snížení chudoby, přístup ke vzdělání a zdravotním službám, rovnost pohlaví a ochranu životního prostředí.<sup>14</sup> Tato témata začala být v globálním rozvojovém diskurzu prioritami.

### 1.2.2 Člověk středem pozornosti v rozvojovém diskurzu

Aspekt sociální a environmentální v rozvojovém diskurzu zaznamenáváme ale již v osmdesátých letech, ve spojitosti s etablováním konceptu *udržitelného rozvoje*. Ten se objevil v roce 1987 ve zprávě *Naše společná budoucnost* Světové komise OSN pro životní prostředí a rozvoj. Podle zprávy je udržitelný rozvoj rozvojem, „...[který] naplňuje potřeby přítomných generací, aniž by ohrozil schopnost generací budoucích naplňovat potřeby své“<sup>15</sup>. V devadesátých letech se proto za neoddělitelnou část začala považovat kvalita života a gramotnost, vzdělání či zdravotní služby, jako i posílení postavení (například žen, diskriminovaných nebo marginalizovaných). Nechyběl ani lidskoprávní prvek rozvoje. Toto chápání rozvoje je reflektováno v činnosti Rozvojového programu OSN, který začlenil tyto nové aspekty do rozvojového diskurzu.<sup>16</sup>

Z kritik čistě ekonomického chápání rozvoje tak vzešel rozvojový diskurz zaměřený na blahobyt jednotlivce. V rozvoji se bezpochyby počítalo s účastí soukromého sektoru a jeho přispěním ke zvýšení životní úrovně lidí v rozvojových zemích. Je nicméně potřeba poznamenat, že globální rozvojový diskurz nekladl příliš důraz na etablování partnerství soukromého sektoru a státu a na efektivní institucionalizaci aktivit soukromého kapitálu se záměrem podpory rozvoje – v neoliberalistických intencích se pravděpodobně stále předpokládalo, že soukromý sektor a ekonomický růst přispějí k naplnění Rozvojových cílů tisíciletí spíše přirozeně a samovolně, bez nutné institucionalizace způsobu.

Takové uvažování v zajetí neoliberalistického duchu se nicméně jeví jako problematické ve světle vyhodnocení úspěšnosti MDGs. Evaluace výsledků ve vztahu

---

<sup>14</sup> Rozvojové cíle tisíciletí (MDGs). United Nations: Information Center Prague. [online]. [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/rozvojove-cile-tisicileti-mdgs/>, Zpráva OSN: Úspěch Rozvojových cílů tisíciletí je odrazovým můstkem pro novou agendu udržitelného rozvoje. United Nations: Information Center Prague. [online]. 7. 7. 2015 [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zprava-osn-uspech-rozvojovych-cilu-tisicileti-je-odrazovym-mustkem-pro-novou-agendu-udrzitelneho-rozvoje/>.

<sup>15</sup> Světová komise pro životní prostředí a rozvoj, *Naše společná budoucnost*, (Praha, 1991), s. 297.

<sup>16</sup> Fukuda-Parr, Sakiko, „The Human Development Paradigm: Operationalizing Sen’s Ideas on Capabilities“, *Feminist Economics* (Vol. 9, Iss. 2-3, 2003), s. 301-302., Alkire, Sabina, „Why the Capabilities Approach?“, *Journal of Human Development* (Vol. 6, Iss. 1, 2005), s. 115.

k Rozvojovým cílům tisíciletí totiž ukázaly, že zemím s nízkými příjmy se dařilo cíle naplňovat s mnohem menším úspěchem než zemím s příjmy vyššími, což je paradoxní vzhledem k tomu, že ambicí MDGs byl zejména boj s chudobou.<sup>17</sup>

Dnešní mainstreamové vnímání rozvoje reflektují definice jako například „rozvoj v moderním smyslu má implikovat záměrnou sociální změnu v souladu s cíli společnosti“<sup>18</sup>, „rozvoj zahrnuje vnitřní a vnější procesy, které v dané společnosti či sociální skupině, vytváří blahobyť, spravedlnost a příležitosti, [...], zejména pro nejchudší a upozaděné“<sup>19</sup> nebo „[rozvoj je] organizovaný zásah do veřejných věcí v zájmu zlepšení“<sup>20</sup>. Podle těchto definic je klíčovým aspektem rozvoje všeobecný blahobyť a pozitivní sociální změna a v souladu s tímto narativem pak soukromý sektor stimuluje ekonomický růst, je zdrojem investic a inovací, vytváří pracovní příležitosti a platí solidní mzdy a cítí důstojné pracovní podmínky generuje blahobyť a přispívá tak ke zvyšování životní úrovně lidí, a to se zodpovědností k životnímu prostředí. Takové se zdá dnes být globální mainstreamové uvažování o soukromém sektoru v kontextu politiky rozvojové spolupráce.<sup>21</sup>

### **1.2.3 Globální ekonomická krize a soukromý sektor v diskurzu jako nosný pilíř rozvoje**

Důraz na participaci soukromého sektoru na trvale udržitelném, inkluzivním rozvoji se v posledních letech dostal do mezinárodního rozvojového diskurzu a tento trend vyvrcholil s přijetím Agendy 2030 a Cílů udržitelného rozvoje (*Sustainable Development Goals, SDGs*). Agenda 2030 a SDGs byly přijaty na půdě OSN v roce 2015. Jde-li o Agendu, jedná se o velmi komplexní akční plán pro lidstvo, jehož cílem je zajištění světové prosperity, pro všechny. Velmi ambiciózní Cíle, které jsou součástí Agendy pak usilují o univerzální dodržování lidských práv, genderovou rovnost, vymýcení chudoby a blahobyť pro všechny. Cíle objímají tři klíčové dimenze rozvoje – ekonomickou, sociální a environmentální.<sup>22</sup>

---

<sup>17</sup> Rosenbaum, Basia, „Making the Development Goals Sustainable“, *Harvard International Review* (Vol. 37, Iss. 1, 2015), [cit. 2016-12-28], dostupné z <http://hir.harvard.edu/making-the-millennium-development-goals-mdgs-sustainable/>.

<sup>18</sup> Hettne, Björn, *Development Discourses in History*, s. 6.

<sup>19</sup> Woolcock, Michael, „The next 10 Years in Development Studies: From Modernization to Multiple Modernities, in *Theory and Practice II*“, *European Journal of Development Research* (Vol. 21, 2009), s. 4.

<sup>20</sup> Nederveen, Pieterse J., *Development Theory* (London 2010), s. 3.

<sup>21</sup> Institute for Human Rights and Business, *State of Play, Business and the Sustainable Development Goals: Mind the Gap – Challenges for Implementation*, (London 2015), s. 5, 6.

<sup>22</sup> United Nations, *The 2030 Agenda for Sustainable Development*, (New York 2015), s. 3.

Mezinárodní společenství v tomto smyslu reprezentované mezinárodními organizacemi a vládami donorů si musí být vědomo, že plnit vytyčené cíle je podnik velice nákladný a disponibilní veřejné zdroje jsou pro naplnění SDGs naprosto nedostatečné. Neschopnost vlád financovat plnění cílů se projevila v diskurzivní rovině - *soukromý sektor* je pro splnění vytyčených cílů aktérem naprosto zásadní důležitosti<sup>23</sup> a „zůstává důležitým partnerem při naplňování mnoha, pokud ne všech, Cílů udržitelného rozvoje (SDGs)“.<sup>24</sup> Agenda je dokonce vnímána jako historická příležitost, jak ještě více zmobilizovat soukromý sektor a využít jeho potenciál k pozitivnímu posunu k ideálům globálního rozvoje.<sup>25</sup> Různí rozvojoví aktéři od států po mezinárodní organizace vytvořili strategie speciálně určené pro spolupráci se soukromým sektorem na naplňování Cílů udržitelného rozvoje. Příkladem zde může být strategie Rozvojového programu OSN (UNDP)<sup>26</sup>, která opět zdůrazňuje důležitost zmíněného partnerství. Podle místopředsedy Skupiny Světové banky pro Agendu 2030 má soukromý sektor v rozvojových politikách hrát mnohem komplexnější roli. Vedle financování rozvoje by totiž soukromý sektor měl implementovat rozvojové politiky, usilovat o sociální inkluzi nebo ochranu životního prostředí.<sup>27</sup> Cíl 12.6 SDGs pak explicitně vyzývá soukromé společnosti, zejména velké nadnárodní společnosti, k reportingu firemních aktivit přispívajících k udržitelnosti.<sup>28</sup> Jinými slovy, soukromý sektor, v globálním politickém diskurzu, nejenže má významně pomoci financovat světový rozvoj. Má se zodpovědně podílet na trvale udržitelném inkluzivním ekonomickém, ale i sociálním rozvoji, neopomenout ochranu životního prostředí a spoluvytvářet politiku rozvojové spolupráce.

Akcent na angažmá soukromého sektoru v rozvojové spolupráci se však objevuje už dříve. Již před rokem 2015 byly patrné problémy s plněním cílů a financováním rozvoje. Neschopnost veřejného sektoru financovat rozvoj v dostatečné míře byla

---

<sup>23</sup> The Private Sector and the SDGs. *Project Syndicate* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <https://www.project-syndicate.org/commentary/financial-markets-sustainable-development-by-mahmoud-mohieldin-and-svetlana-klimenko-1-2017-02>.

<sup>24</sup> Private Sector and the 2030 Agenda for Sustainable Development. *SIDS Global Business Network* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <https://sidsgbn.org/2015/08/28/private-sector-and-the-post-2015-development-agenda/>.

<sup>25</sup> Huyse, Huib, Sarah Vaes, *Private sector in development cooperation: Mapping international debates, donor policies, and Flemish development cooperation*, (Leuven 2015), s. 19.

<sup>26</sup> UNDP's Private Sector and Foundations Strategy for the Sustainable Development Goals 2016–2020, dostupné z: <http://www.iicpsd.undp.org/content/istanbul/en/home/library/reports/UNDPsPrivateSectorandFoundationStrategyfortheSDGs.html>,

<sup>27</sup> Ibid.

<sup>28</sup> Sustainable Development Goal 12. *Sustainable Development Knowledge Platform* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg12>

spojena zejména s globální ekonomickou krizí a projevila se v rozvojovém diskurzu důrazem na důležitost soukromého sektoru a partnerství s ním mnohem dříve než s přijetím Agendy 2030 a SDGs. Již v roce 2010 byl na úrovni zemí G20 přijat v Soulu *Kompromis o rozvoji a sdíleném růstu*. Cílem Soulu bylo doplnění mezinárodních závazků již existujících v oblasti rozvojových politik. Kompromis explicitně vyjadřuje ambici komplementovat MDGs a v kontextu globální ekonomické krize z roku 2008 přispět k rekonstrukci světové ekonomiky prostřednictvím silného, udržitelného a inkluzivního ekonomického růstu.<sup>29</sup> Ekonomický růst se tedy opět dostal do středu debat o rozvoji, spolu se soukromým sektorem, který byl uznán jako stěžejní aktér zásadní důležitosti pro ekonomický růst.<sup>30</sup> V podobném duchu mluví o soukromých investicích a důležitosti partnerství se soukromým sektorem pro rozvoj také Závěrečná deklarace G20 z Cannes v roce 2011.<sup>31</sup>

Důležitým milníkem, pokud jde o diskurzivní příklon k soukromého sektoru a ekonomickému růstu, je však zejména High Level Forum v Pusanu v roce 2011, jehož cílem bylo zvýšit efektivitu rozvojové spolupráce.<sup>32</sup> Fórum je vnímáno jako významný milník a začátek nové éry v politice rozvojové spolupráce.<sup>33</sup> Ústředním tématem konference bylo financování rozvoje. Podle závěrečné deklarace lídrů mezinárodního společenství jsou od roku 2011 „[...] zastupitelé veřejných[...] [a] soukromých organizací [...] svázáni novým typem partnerství [...] založeném na společných závazcích a cílech.“ Mezinárodní společenství konstatovalo, že pouhé čtyři roky do naplnění MDGs „ [...] chudoba a nerovnosti jsou stále klíčovou výzvou.“<sup>34</sup> Urgentní potřeba nastartovat silný stabilní a udržitelný růst a přispět tak k posílení rozvojových ekonomik se v deklaraci projevila zřetelným akcentem na soukromý sektor a jeho důležitost pro politiku rozvojové spolupráce. Účastníci fóra se explicitně zavázali k zajištění „politického a

---

<sup>29</sup> Gemeinsame Erklärung der G20-Gipfelteilnehmer, Seoul, 12.11.2010 (englisch). *G20: Summit documents* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <https://www.g20.org/Content/DE/StatischeSeiten/Breg/G7G20/Anlagen/G20-erklaerung-seoul-2010-en.html;jsessionid=C3FE05AB5457B1C27CC63FCDA6E6E8AF.s3t1?nn=2068780>.

<sup>30</sup> Ibid.

<sup>31</sup> Cannes Summit Final Declaration – Building Our Common Future: Renewed Collective Action for the Benefit of All. *G20 Information Center* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.g20.utoronto.ca/2011/2011-cannes-declaration-111104-en.html>

<sup>32</sup> The Busan Partnership for Effective Development Co-operation. *OECD: Better policies for better lives* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/development/effectiveness/busanpartnership.htm>

<sup>33</sup> Mawdsley, Emma, Laura Savage, Sung-Mi Kim, „A Post-Aid World? Paradigm shift in foreign aid and development cooperation at the 2011 Busan High Level Forum“, *The Geographical Journal* (Vol. 180, Iss. 1, 2014), s. 30.

<sup>34</sup> Busan Partnership for Effective Development Co-operation, *4th High Level Forum on Aid Effectiveness*, 29.11.-1.12. 2011, Busan, Korea, bod 1 a 3.

regulatorního prostředí příznivého pro rozvoj soukromého sektoru, přímé zahraniční investice a pro partnerství soukromého a veřejného sektoru“ nebo k umožnění „účasti soukromého sektoru na vytváření a implementaci rozvojových politik a strategií za účelem nastartování udržitelného růstu a snížení chudoby“. Zároveň fórum vyzvalo „zástupce veřejného a soukromého sektoru [...] k aktivnímu hledání způsobů, jak urychlit dosahování rozvojových a zároveň i obchodních výsledků“<sup>35</sup> Z Pusanu evidentně vyplývá, že soukromý sektor začal být považován za partnera, jehož participace na globálním rozvoji a politice rozvojové spolupráce je zásadní důležitosti.

Ve stejném duchu vnímala soukromý sektor v roce 2011 i Evropská komise. Základem pro evropskou rozvojovou politiku se v tomto roce stala tzv. Agenda pro změnu (*Agenda for Change*), jejímž primárním cílem bylo významně zvýšit impakt a efektivitu evropské rozvojové politiky.<sup>36</sup> Evropská komise konstatovala, že pro ekonomický růst je klíčové prostředí příznivé pro obchod. Evropská unie by proto „[...] měla podporovat místní kompetitivní soukromé sektory [...]“. Podle EK je pro hospodářský úspěch rozvojových zemí zcela stěžejní „[...] přitáhnout a udržet významné investice domácího a zahraničního soukromého sektoru [...]“ a EU by proto měla „[...] vyvinout nové způsoby, jak začlenit soukromý sektor [...]“ a podnitit „[...] vytváření partnerství soukromého a veřejného sektoru a soukromé investice“. Podle EK by navíc „sociální zodpovědnost firem mohla pomoci prosadit zodpovědný business“.<sup>37</sup>

V tomto duchu pokračovala Evropská komise v roce 2014 dokumentem *Silnější role soukromého sektoru v dosahování inkluzivního udržitelného rozvoje v rozvojových zemích*, který začíná tvrzením, že „úlohou soukromého sektoru je kultivace rozvoje“ a považuje soukromý sektor za partnera vitální důležitosti v boji proti chudobě.<sup>38</sup> Dokument načrtává plán akcí, které by měla Evropská unie podniknout na podporu příznivého prostředí pro rozvoj soukromého sektoru a jeho začlenění do politiky rozvojové spolupráce. Plány počítají například s programy na podporu malých a středních firem, posílení postavení žen jakožto podnikatelek nebo se zaangažováním

---

<sup>35</sup> Ibid., bod 32.

<sup>36</sup> EU Communication on the Agenda for Change. *European Commission: International Cooperation and Development* [online]. 2011 [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/europeaid/policies/european-development-policy/agenda-change\\_en](http://ec.europa.eu/europeaid/policies/european-development-policy/agenda-change_en)

<sup>37</sup> European Commission, *Increasing the impact of EU Development Policy: an Agenda for Change*, (Brussels 2011), s.7, 8.

<sup>38</sup> European Commission, *A Stronger Role of the Private Sector in Achieving Inclusive and Sustainable Growth in Developing Countries*, (Brussels 2014), s. 2.



soukromého sektoru do oblasti udržitelné energetiky nebo zemědělství. Evropská komise také deklarovala, že se plně zasadí o definování aktivní role soukromého sektoru v jakémkoli politickém rámci definujícím rozvojovou politiku v období post-2015.<sup>39</sup>

V předvečer konce období, ve kterém měly být naplněny MDGs a v kontextu mnoha přetrvávajících rozvojových výzev deklarovala v Mexico City mezinárodní konference Globálního partnerství pro efektivní rozvojovou spolupráci navazující na Pusan, že „[...] soukromý sektor je v rámci politiky rozvojové spolupráce významným aktérem...“;<sup>40</sup> protože skrze inkluzivní hospodářský růst přispívá k vymýcení chudoby, vytváří pracovní místa a blahobyt, inovuje. Deklarace podtrhla důležitost zodpovědnosti soukromého sektoru, jako i růst lokálního soukromého sektoru, který je „klíčem k udržitelné ekonomické transformaci [rozvojových zemí] a vyžaduje významné globální investice“.<sup>41</sup>

Konference světových lídrů o financování rozvoje v Addis Abebě v červenci 2015 opět zdůraznila důležitost partnerství se soukromým sektorem a ve vztahu k chudobě, hladu a podvýživě vyzvala k navýšení objemu investic jak veřejných, tak soukromých.<sup>42</sup> Závěrečný výstup deklaruje podporu malých a středních firem za účelem vytváření pracovních míst a důstojné práce,<sup>43</sup> soukromý sektor zmiňuje ve spojitosti s inovacemi pro životní prostředí,<sup>44</sup> konference opět konstatovala, že „aktivita soukromého sektoru, investice a inovace jsou hlavními katalyzátory produktivity a inkluzivního ekonomického růst [...]“<sup>45</sup> a vybídla soukromý sektor k přispění k rovnosti pohlaví a posílení postavení žen.<sup>46</sup>

Druhý high level mítink Globálního partnerství pro Efektivní rozvojovou spolupráci pak koncem roku 2016 v Nairobi znovu podtrhnul důležitost partnerství se soukromým sektorem a proklamoval, že pokud jde o udržitelný rozvoj, „přisuzuje vysokou důležitost soukromému byznysu“.<sup>47</sup> Za účelem nalézání inovativních způsobů

---

<sup>39</sup> Ibid., s. 8-10, 14.

<sup>40</sup> Global Partnership for Effective Development Co-operation, *Building Towards an Inclusive Post-2015 Development Agenda*, (Mexico City, 2014), s. 3.

<sup>41</sup> Ibid., s. 6.

<sup>42</sup> UN General Assembly, *Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (Addis Ababa Action Agenda)*, (Addis Ababa 2015), s. 5.

<sup>43</sup> Ibid., s.6.

<sup>44</sup> Ibid., s.7.

<sup>45</sup> Ibid., s. 11.

<sup>46</sup> Ibid., s. 13

<sup>47</sup> Global Partnership for Effective Development Co-operation, *Nairobi Outcome Document*, (Nairobi 2016), s. 6.

participace soukromého sektoru na světovém inkluzivním udržitelném rozvoji také vznikla na půdě OSN Platforma nového partnerství pro financování SDGs sdružující soukromý sektor s ostatními rozvojovými aktéry.<sup>48</sup>

Pokud jde o přispění soukromého sektoru k udržitelné budoucnosti, je také potřeba zmínit iniciativu *UN Global Compact*. Iniciativa má globální síť a po celém světě sdružuje organizace, včetně soukromých firem, které se zavazují ke společenské odpovědnosti, pokud jde o lidská práva, prostředí práce nebo životní prostředí a korupci. Cílem organizace je, prostřednictvím dialogu, zvýšit úroveň zodpovědnosti firem.

V českém prostředí například organizace funguje od září 2015 a mimo neziskových či akademických organizací sdružuje také soukromé firmy jako například Unilever Česká republika, IKEA České republiky, Philip Morris Česká republika atd. Tyto firmy se tedy přihlašují k principům jako podpora a respekt lidských práv, odmítnutí jakékoli diskriminace v zaměstnání, odmítnutí dětské a nucené práce, účast na iniciativách podporujících zodpovědnost vůči životnímu prostředí nebo podpora vývoje a šíření ekologicky šetrných technologií.<sup>49</sup> Za stejnými účely také v ČR vznikla Asociace CSR podporující společenskou odpovědnost a udržitelné podnikání, která umožňuje dialog zástupců široké rozvojové konstituce.<sup>50</sup> Lze říci, že v důsledku globálního politického příklonu k soukromému sektoru jako důležitému partnerovi v oblasti rozvojové politiky byl na soukromé firmy vyvinut tlak, v jehož důsledku některé přejaly diskurz a možná i praktiky zodpovědnosti. Je ale nutné podotknout, že v tomto kontextu je potřeba rozlišovat mezi úsilím firem přispět k udržitelné budoucnosti či pouze zlepšit si PR.

Obecně řečeno, v diskurzivní rovině je zejména od globální ekonomické krize dodnes patrný pivot k soukromému sektoru jako ke klíčovému rozvojovému aktérovi aktivně a intencionálně katalyzujícímu trvale udržitelný rozvoj. Neopomenutelnou vlastností soukromého sektoru v globálním rozvojovém diskurzu je jeho zodpovědnost vůči prostředí, ve kterém vyvíjí své obchodní aktivity a vůči společnosti, které se jeho

---

<sup>48</sup> UN, Private sector to create platform for financing SDGs. *Sustainable Development Goals: 17 Goals to Transform Our World* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2016/10/un-private-sector-to-create-platform-for-financing-sdgs/>

<sup>49</sup> O Nás. *UN Global Compact Network: Czech Republic* [online]. 2015 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <http://www.globalcompact.cz/o-nas/>

<sup>50</sup> Asociace společenské odpovědnosti: O asociaci. *Asociace společenské odpovědnosti* [online]. [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: <http://www.spolecenskaodpovednostfirem.cz/oasociaci/>

aktivity mohou dotýkat. Pro zarámování odpovědného chování soukromých subjektů vznikl koncept tzv. společenské odpovědnosti (*corporate social responsibility, CSR*)<sup>51</sup> i řada nástrojů sloužících k jejímu měření.<sup>52</sup> V diskurzu významný se objevil prvek partnerství, které implikuje účast soukromého sektoru na vytváření a implementaci rozvojových politik.

### 1.3 Česká republika, rozvoj a soukromý sektor

Česká politika rozvojové spolupráce má dlouhou tradici. V období socialismu bylo Československo jedním z nejvýznamnějších donorů Východního bloku. Na druhou stranu, československá pomoc směřovala, podle principů Rady vzájemné hospodářské pomoci, do zemí na cestě k socialismu, a to ve formě hmotné i technické pomoci či stipendií.<sup>53</sup> Primárním posláním československé pomoci bylo právě vytváření podmínek příznivých pro příchod socialismu, spíše než bezpodmínečný boj s chudobou. Veškeré politické kroky musely být v tomto smyslu konzultovány a odsouhlaseny Sovětským svazem.<sup>54</sup> I proto se lze domnívat, že hlavním motivem diskurzu českého establishmentu bylo budování socialismu.

Po pádu železné opony byl prioritou České republiky tzv. návrat do Evropy.<sup>55</sup> Návrat do Evropy prakticky znamenal jednak návrat k demokratickým principům Západu a také vstup do západních struktur. V roce 1995 obnovila plně Česká republika politiku rozvojové spolupráce a se vstupem do OECD a Evropské unie tak přijala za svůj dominantní západní rozvojový diskurz a přejala závazky poskytovat rozvojovou pomoc.<sup>56</sup> Členství v „elitním klubu“ OECD a v jejím Výboru pro rozvojovou pomoc (*Development Assistance Committee, DAC*) ztvzuje „návrat na Západ“ a má pozitivní vypovídací hodnotu o standardech české politiky rozvojové spolupráce. Hodnocení a doporučení OECD ve vztahu k české rozvojové spolupráci jsou pro Českou republiku velice důležitou zpětnou vazbou od mezinárodního společenství vyspělých dárců.<sup>57</sup>

---

<sup>51</sup> Dušková, Harmáček, Krylová, Opršal, Syrovátka, Šafaříková a kol., *Encyklopedie rozvojových studií*, s. 303-305.

<sup>52</sup> Jako například *Guidelines for Multinational Enterprises* OECD nebo *Sustainable Reporting Guidelines* mezinárodní iniciativy Global Reporting Initiative

<sup>53</sup> Kořan, Michal, *Česká zahraniční politika v zrcadle sociálně-vědního výzkumu*, (Praha 2009), s. 213, Horký, *Česká rozvojová spolupráce*, s. 29.

<sup>54</sup> Leichtová, Magdaléna, Lina Piknerová, *Rozvojová spolupráce Východního bloku v době Studené války*, (Praha, 2013), s. 74, 75.

<sup>55</sup> Pick, Otto, Vladimír Handl (eds.) a kol., *Zahraniční politika České republiky 1993-2004. Úspěchy, problémy, perspektivy*, (Praha 2004), s. 17.

<sup>56</sup> Horký Hlucháň, Ondřej, *Česká rozvojová spolupráce, diskurzy, praktiky, zájmy*, (Praha 2010), s. 16.

<sup>57</sup> Horký Hlucháň, Ondřej, *Development Cooperation of the „New“ EU Member States*, (London, 2015), s. 25 - 29.

Na druhou stranu, Česká republika dlouhodobě neplní některé své závazky. Po vstupu do EU se Česká republika zavázala dosáhnout objemu ODA<sup>58</sup> 0,33% HND do roku 2015.<sup>59</sup> Tento závazek nicméně nebyl dodnes naplněn. Přestože podle OECD prošel český systém pro poskytování ODA od roku 2008 významným procesem transformace<sup>60</sup> a peer review Výboru pro rozvojovou pomoc OECD konstatovalo zlepšení a pozitivní výhled na dosažení stanovených mezinárodních závazků,<sup>61</sup> jeho nenaplnění a nízký objem ODA, který se dlouhodobě pohybuje pouze kolem 0,1%<sup>62</sup>, zůstává stále problémem a dalo by se říci, že vypovídá o nízké prioritě, kterou Česká republika rozvojové spolupráci přisuzuje. V tomto kontextu se tedy Česká republika nemůže považovat za vyspělého dárce jako Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Irsko, Lucembursko, Nizozemí, Norsko, Švédsko nebo Spojené království, které svůj závazek plní.<sup>63</sup> I pro neschopnost plnit mezinárodní závazky kvůli nedostatku veřejných financí je soukromý sektor čím dál více nahlížen jako důležitá součást rozvojové spolupráce.

Jedná se evidentně o aktéra zásadní důležitosti – je totiž hlavním realizátorem české rozvojové pomoci.<sup>64</sup> Zájmy soukromého sektoru zastupuje tzv. Platforma podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci (PPZRS), která sdružuje velká zájmová sdružení jako Svaz průmyslu a dopravy ČR, Svaz strojírenské technologie a Asociace podniků českého železničního průmyslu a jiné soukromé subjekty.<sup>65</sup> Platforma má hlas v Radě pro zahraniční rozvojovou spolupráci, která je meziresortním orgánem zajišťujícím koordinaci a koherenci, a ve které zasedají zástupci podnikatelů vedle

---

<sup>58</sup> Z anglického *Official Development Assistance*, česky *oficiální rozvojová pomoc*. Jedná se o nekomerční kapitál určený na rozvoj cílových zemí, hodnota tohoto ukazatele se konvenčně užívá k vytyčení a měření rozvojových cílů., *Official development assistance – definition and coverage. OECD: Better Policies for Better Lives* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z:

<http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassistancedefinitionandcoverage.htm#Definition>.

<sup>59</sup> Council of the European Union, *Brussels European Council, 16 and 17 June 2005, Presidency Conclusions*, (Brussels 2005), s. 8.

<sup>60</sup> DAC member profile: Czech Republic. *OECD: Better Policies for Better Lives* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/czechrepublic.htm>

<sup>61</sup> OECD, *Allocating the Czech Republic's official development assistance*, in *Review of the Development Cooperation Policies and Programmes of the Czech Republic* (Paris, 2016), s. 3.

<sup>62</sup> DAC member profile: Czech Republic: Statistics from the Development Co-operation Report 2016. *OECD* [online]. 2016 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/czechrepublic.htm>

<sup>63</sup> Net Official Development Assistance from DAC and Other Donors in 2015. *OECD: Better Policies for Better Lives* [online]. 2015 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/dac/stats/ODA-2015-complete-data-tables.pdf>

<sup>64</sup> Horký Hlucháň, *Česká rozvojová spolupráce*, s. 75.

<sup>65</sup> Členská základna. *Platforma podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci* [online]. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <https://www.ppzrs.org/inpage/clenska-zakladna/>

zástupců ministerstev, krajů, obcí, a neziskových a dalších organizací.<sup>66</sup> Prostřednictvím Platformy tedy může soukromý sektor ovlivňovat politiku české rozvojové spolupráce. Podle náměstka pro zahraniční rozvojovou spolupráci Martina Tlapy je „mobilizace soukromého sektoru nezbytným předpokladem pro naplňování cílů udržitelného rozvoje“<sup>67</sup>

Dalo by se říci, že globální politický rozvojový diskurz ve vztahu k soukromému sektoru vykazuje od počátků politiky rozvojové spolupráce dvě výrazné tendence. Zaprvé, objevuje se v neoliberálním kontextu, ve kterém se od něj očekává, že svou aktivitou „způsobí“ ekonomický růst a v jeho důsledku nastartuje rozvoj vedoucí ke zvýšení životní úrovně obyvatel globálního jihu. Zadruhé, v návaznosti na obtíže s financováním rozvoje a plněním rozvojových závazků se pak soukromý sektor objevuje jako klíčový partner vytvářející rozvojovou politiku a aktér aktivně a záměrně přispívající ke globální udržitelné budoucnosti.

Jaké diskurzivní tendence jsou ve vztahu k soukromému sektoru patrné v prostředí české politiky rozvojové spolupráce? Česká rozvojová spolupráce jako politika podléhá procesu sociálního učení, tedy kopírování mezinárodních trendů a chování zkušenějších dárců, zejména po jejím převedení do kompetencí Ministerstva zahraničních věcí.<sup>68</sup> Za tohoto předpokladu by tedy měl být český rozvojový diskurz, tak jako mezinárodní závazky, aktuálně SDGs, zacílen na vymýcení chudoby a na podporu inkluzivního trvale udržitelného rozvoje. Tak i diskurz o soukromém sektoru by měl mít charakteristiky jako oficiální globální diskurz. Z oficiálního vládního diskurzu je jisté, že soukromý sektor je důležitým aktérem v oblasti politiky rozvojové spolupráce, a že partnerství s ním je klíčové pro zelený, sociálně spravedlivý, všeobecný rozvoj v cílových zemích. Je ale mezinárodní diskurz reflektován tím českým na všech úrovních? Jaká je role soukromého sektoru v diskurzu ve vládních či parlamentních dokumentech? Jak ho vnímají ostatní relevantní aktéři, například zástupci neziskových organizací, nebo na druhou stranu, podnikatelé? Jak se tento diskurz vyvíjí v čase?

---

<sup>66</sup> Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/koordinace\\_zrs/rada\\_pro\\_zahranicni\\_rozvojovou/index.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koordinace_zrs/rada_pro_zahranicni_rozvojovou/index.html)

<sup>67</sup> Rozvojová spolupráce a zapojení soukromého sektoru. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/rozvojova\\_spoluprace\\_a\\_zapojeni.html](http://www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/rozvojova_spoluprace_a_zapojeni.html)

<sup>68</sup> Horký Hlucháň, *Development Cooperation*, s. 31, Horký Hlucháň, *Česká rozvojová spolupráce*, s. 132.

Předmětem této práce je poskytnout odpovědi na tyto otázky. V závislosti na aktérech, čase a politických událostech práce poskytne přehled o diskurzivních trendech ve vztahu k soukromému sektoru a české politice rozvojové spolupráce. Za výše zmíněného předpokladu, že diskurz má konstitutivní funkci, legitimizuje a ospravedlňuje politickou akci, mají tyto diskurzivní trendy zásadní důležitost – lze předpokládat, že se promítají či budou promítat do reality.

## 1.4 Česká literatura

Pokud jde o sekundární zdroje, česká rozvojová spolupráce obecně není příliš často zpracovávaným tématem a aktuálních akademických prací na toto téma existuje relativně málo. České rozvojové spolupráci se ve své kapitole věnuje Petr Jelínek v knize Vladimíra Handla a Otta Picka, „Zahraniční politika České republiky: 1993 – 2004: úspěchy, problémy a perspektivy“<sup>69</sup>. Jelínek se věnuje transformaci české politiky rozvojové spolupráce z diskreditovaného ideologického nástroje socialistického režimu na nástroj ekonomické diplomacie, popisuje dynamiku fungování a proměny kompetencí aktérů v oblasti rozvojové spolupráce. Podle autora se česká rozvojová spolupráce stala nástrojem s potenciálem vybudovat úspěšnou politiku reflektující mezinárodní trendy a ztělesňující „návrat na Západ“.

Politice české rozvojové spolupráce se také věnuje kapitola „Mediální stereotypy Jihu jako překážka veřejné diskuse: důsledky pro českou rozvojovou spolupráci“ v publikaci Ondřeje-Horkého Hlucháně a Petra Druláka, „Hledání českých zájmů: Obchod, lidská práva a mezinárodní rozvoj.“<sup>70</sup> Autor nahlíží na rozvojovou spolupráci z pohledu českých zájmů. Politika je podle autora relevantní a konsenzuální. Považuje za problematický nedostatek deliberace v oblasti české zahraniční rozvojové spolupráce a upozorňuje, že nezáměr veřejnosti implikuje závažné otázky ohledně demokratické legitimacy této politiky. Upozorňuje, že do budoucna je možné omezení veřejné podpory této politiky a v důsledku i politické vůle pro její podporu. Kapitola nabízí přehled diskurzivních stereotypů o globálním Jihu v médiích, nicméně nevěnuje se úloze soukromého sektoru.

---

<sup>69</sup> Pick, Otto, Vladimír Handl (eds.) a kol., *Zahraniční politika České republiky 1993-2004. Úspěchy, problémy, perspektivy*, (Praha 2004).

<sup>70</sup> Drulák, Petr, *Hledání českých zájmů: obchod, lidská práva a mezinárodní rozvoj*, (Praha 2010).

Každoročnímu hodnocení politiky české rozvojové spolupráce se věnuje opět Ondřej Horký-Hlucháň v kapitolách „Rozvojový rozměr české zahraniční politiky“ v ročenkách Institutu mezinárodních vztahů, které pravidelně analyzují českou zahraniční politiku. Jeho každoroční analýzy poskytují přehled o relevantních událostech či politických krocích učiněných v oblasti politiky rozvojové spolupráce v uplynulých letech.

Výše zmíněné publikace se zabývají zejména reálnou politikou rozvojové spolupráce či vztahy a dynamikami mezi různými aktéry, avšak nezaměřují se na diskurzivní rovinu věci specificky ve vztahu ke *soukromému sektoru*. Takto úzce zaměřená publikace v českém prostředí zatím chybí. Důležitým vztažným bodem je dílo zmíněného Ondřeje Horkého-Hlucháně, „Česká rozvojová spolupráce: diskurzy, praktiky, rozpory.“<sup>71</sup> Věnuje se vztahům mezi aktéry angažovanými v této oblasti politiky. Horký-Hlucháň shledává, že česká rozvojová politika je velice pragmatická, apolitizovaná a technická, bez široké rozvojové konstituce. Konstatuje, že diverzita zainteresovaných aktérů se zvyšuje, což je pozitivní pro efektivitu, nicméně v tomto kontextu je stále prostor pro zlepšování, jako například systematictější dialog s různými partnery, ať už se jedná o neziskové organizace či soukromý sektor. Autor kritizuje využívání rozvojové spolupráce jako nástroje sloužícího českým ekonomickým zájmům. Jde-li o soukromý sektor, Horký-Hlucháň připouští možnost budoucího objevení se přímého parlamentního lobbyingu v důsledku napojení lidí působících v parlamentu na podnikatelské subjekty.<sup>72</sup>

Projevuje se takový lobbying v diskurzu státních aktérů? Jakou roli má soukromý sektor v politice rozvojové spolupráce z perspektivy různých aktérů? Jak se (de)legitimizuje jeho participace na rozvojové politice? Cílem mé práce je v tomto smyslu navázat na dílo Horkého Hlucháně, analyzovat diskurzivní odkazy na soukromý sektor ve výstupech klíčových aktérů rozvojové konstituce (detailně viz metodologická část), a pokusit se tak odpovědět na otázky, které v české akademické debatě ještě zodpovězeny nebyly.

---

<sup>71</sup> Horký Hlucháň, Ondřej, *Česká rozvojová spolupráce, diskurzy, praktiky, zájmy*, (Praha 2010).

<sup>72</sup> *Ibid.*, s. 75-76.

## 2. Metodologie

### 2.1 Metodologická východiska

Diskurzivní analýza se jeví jako vhodný nástroj výzkumu umožňující zodpovězení výše položených otázek, které se týkají zejména percepce a reprezentace soukromého sektoru v rozvojové debatě. Cílem práce je identifikovat typy diskurzů, ve kterých se soukromý sektor vyskytuje, a to v kontextu politických událostí, aktérů a času. Z pohledu diskurzivní analýzy není text jen prostředkem pro předávání informací, je sám o sobě hodnotou. Cílem diskurzivní analýzy není zkoumání vztahu diskurzu s realitou či určování kauzalit, jako spíše pochopení utváření významů.<sup>73</sup> Jedná se tedy nástroj umožňující zmapovat způsob, jakým se různé subjekty podílejí na konstrukci obrazů, které pak rámuje reálnou politiku.

Základním dílem inspirující autory diskurzivní analýzy je práce poststrukturalistického klasika Michela Foucaulta. Podle něho diskurz utváří řád reality, je prostředkem a zároveň limitem jejího vidění. Jeho dílu bývá vyčítáno přílišná abstraktnost, tím spíše, že Foucault nepředložil konkrétní metodu diskurzivní analýzy.<sup>74</sup> Možná však právě pro neochotu oplořit možnosti interpretace jednou determinovanou metodou, je diskurzivní analýza inspirovaná Foucaultem vhodným nástrojem pro výzkum této práce. Nedostatek metodologických principů ve foucaultovské diskurzivní analýze nevnímám jako podnět k bezbřehému postmodernímu kriticizmu či nesystematické spekulaci, ale spíše jako svobodu umožňující otevřené hledání pochopení o vytváření významů a vztahů. V souladu s Foucaultovým myšlením věřím, že cílem diskurzivní analýzy je nahlédnout do etablovaných diskurzů, korelativního vytváření objektů a následných efektů, aniž by bylo třeba výzkum od počátku ohraničovat převzatou metodou.<sup>75</sup> V tomto duchu tedy foucaultovská teorie prostupuje metodologickou rovinou práce. Na druhou stranu se však vyhýbám striktní aplikaci foucaultovských paradigmat. V tomto kontextu práce souzní spíše s konceptem *metodologické anarchie*.<sup>76</sup> Ten nemá evokovat přehnaný relativismus, ale spíše kreativitu umožňující svobodnou interpretaci na základě mé vlastní metodologie.

---

<sup>73</sup> Beneš, Vít, *Diskurzivní analýza* v Drulák, Petr (ed.), *Jak zkoumat politiku* (Praha, 2008), s. 104-110.

<sup>74</sup> Ibid.

<sup>75</sup> Foucault, Michel, *Questions of Method* v Faubion, James (ed.), *Michel Foucault: Power* (New York, 2001), s. 236-237.

<sup>76</sup> Thomas, Gary, „What’s the Use of Theory?“, *Harvard Educational Review* (Vol. 67, Iss. 1, 1997), s. 76.



V souladu s Foucaultem<sup>77</sup> práce vnímá diskurzivní praxi jako funkci vytvářející *objekty* a jejich identity. V kontextu práce je tímto objektem soukromý sektor ve vztahu k české politice rozvojové spolupráce. Diskurzivní praxe, tedy způsob, jakým se různí aktéři o objektu vyjadřují, vytváří charakteristiky či vlastnosti *objektů*. Tyto konstrukce významů jsou rámcem percepce, která vytváří podmínky pro z významů se odvozující praktiky.<sup>78</sup> Jinými slovy, různí aktéři přisuzují soukromému sektoru ve vztahu k rozvojové spolupráci různé významy, které se, v závislosti na postavení aktérů, posléze promítají do reálné politiky. Identifikace klíčových diskurzů o soukromém sektoru ve vztahu k české politice rozvojové spolupráce bude pak vypovídat o vztahu relevantních českých rozvojových aktérů k politice rozvojové spolupráce a jejímu smyslu.

Práce se v tomto kontextu zaměří na identifikaci diskurzů v textovém, všeobecně elektronicky dostupném materiálu od roku 1995 do současnosti, tedy od obnovení české politiky rozvojové spolupráce. Výzkumu bude podroben textový materiál státních i nestátních aktérů. Do zkoumaného korpusu zařazují zápisy zahraničních výborů Poslanecké sněmovny a Senátu z odpovídajících let, dále programová prohlášení vlád, ročenku MZV a také ročenku České rozvojové agentury. Na druhou stranu zařazují pravidelné výstupy klíčových zástupců nevládního neziskového sektoru, konkrétně Člověka v tísni a FORS. Konečně, práce bude rovněž analyzovat diskurz samotného soukromého sektoru reprezentovaného Platformou podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci (PPZRS). Všichni tito aktéři jsou pro politiku rozvojové spolupráce relevantní.

Diskurzivní analýza, a tedy i tato práce jsou svým charakterem induktivní a interpretativní. Cílem práce je identifikace klíčových diskurzů o soukromém sektoru ve vztahu k politice rozvojové spolupráce. Mou ambicí není nalézt jednu objektivní a exaktní pravdu o soukromém sektoru ve vztahu k české politice rozvojové spolupráce, ale, skrze optiku diskurzu, interpretovat vztahy rozvojových aktérů k soukromému sektoru ve vztahu k diskutované politice v kontextu politického dění a času.

---

<sup>77</sup> Foucault, Michel, *The Archaeology of Knowledge*, (New York, 1972).

<sup>78</sup> *Ibid.*, s. 139.

## 2.2 Konceptualizace

Z historizujících podkapitol teoretického ukotvení je patrné, že ekonomický růst a soukromý sektor společně s ním jsou opět středobodem mezinárodního mainstreamového rozvojového diskurzu. Ve výše zmíněných příkladech dokumentů a konferencí mezinárodního významu narazíme na výrazy jako „posílení soukromého sektoru“, „podpora rozvoje soukromého sektoru“, „začlenění soukromého sektoru do rozvoje“ či třeba „partnerství se soukromým sektorem“. Tato různá slovní spojení implikují různé politické akce. Mohou znamenat například přijetí opatření přispívajících k vytváření příznivých podmínek pro byznys v rozvojových zemích. Na druhé straně mohou předznamenávat třeba participaci mezinárodního soukromého sektoru na vytváření a implementaci rozvojových politik. Jinými slovy, rozdílné kontexty, ve kterých se soukromý sektor vyskytuje, vyvolávají v praxi také rozdílné otázky. Rozlišení různých kontextů je tedy zásadní, protože tyto implikují různé politické akce.

Jak bylo již v úvodu zmíněno, akademická debata týkající se diskurzivní analýzy ve vztahu k roli soukromého sektoru v rozvojové politice je velice omezená a prakticky není možné najít akademické dílo, které by mohlo sloužit jako vztyčný bod při konceptualizaci. Z toho důvodu se inspiroji paperem autorů z The North-South Institute.<sup>79</sup> Ve své publikaci autoři identifikují klíčové koncepty vztahující se k soukromému sektoru v politice rozvojové spolupráce. Jejich koncepty mírně modifikuji a používám je k vytvoření rámce vlastní diskurzivní analýzy, který by měl umožnit kategorizaci či typizaci diskurzů ve vztahu k soukromému sektoru v rozvojové politice v českém prostředí.

Mluvíme-li o soukromém sektoru v kontextu politiky rozvojové spolupráce, je v první řadě nutné přistoupit k definici samotného soukromého sektoru. Termín soukromý sektor znamená organizace jejichž primárním smyslem činnosti je zisk. Může se jednat o malé a středně velké firmy i velké korporace. Na základě aktivity soukromého sektoru ve vztahu k rozvojové politice pak lze definovat tři klíčové diskurzivní reprezentace: *Soukromý sektor v rozvoji (1)*, *Rozvoj soukromého sektoru (2)* a *Soukromý sektor pro rozvoj (3)*.

---

<sup>79</sup> Di Bella, José, Alicia Grant, Shannon Kindornay, Stephanie Tissot, „The Private Sector and Development: Key Concepts“, *The North-South Institute* (2013).

Označení *Soukromý sektor v rozvoji* (1) se vztahuje k běžným rolím nebo aktivitám soukromého sektoru, které mají dopad na rozvoj. Tento dopad vnímám jako neintencionální, může být pozitivní, například pokud jde o vytváření pracovních míst, ale rovněž negativní, pokud se jedná třeba o destrukci životního prostředí atd.

Pakliže hovořím o *Rozvoji soukromého sektoru* (2), jedná se o aktivity vlád nebo rozvojových agentur záměrně cílících na rozvoj dynamického soukromého sektoru v cílové zemi. Tento koncept zahrnuje například aktivní podíl na vytváření podmínek příznivých pro činnost soukromého sektoru.

Jde-li o *Soukromý sektor pro rozvoj* (3), jedná se o stavy či situace, kdy angažmá soukromého sektoru přesahuje jeho běžné obchodní aktivity a jejich následný impakt - v tomto případě hovoříme o aktivním úsilí soukromého sektoru o pozitivní vliv na rozvoj a rozvojové politiky. Tento koncept zahrnuje například investice soukromého sektoru do cílových zemí, ale i partnerství sektoru veřejného s ním a v důsledku jeho účast na vytváření a implementaci rozvojové politiky, a to se záměrem onoho pozitivního vlivu na rozvoj. Právě intencionalitou akce s pozitivním dopadem, ať už jen v diskurzivní nebo i následně v praktické rovině, se tento koncept liší od prve definovaného konceptu *soukromý sektor v rozvoji* (1).

Důraz na ekonomický růst, liberalizaci a roli *soukromého sektoru* v byl v debatách o rozvoji vždy přítomen.<sup>80</sup> V některých obdobích tyto elementy mezinárodnímu rozvojovému diskurzu dominovaly, v jiných ustupovaly do pozadí před motivy férové redistribuce či potřeb jedince. Současný diskurzivní příklon k soukromému sektoru a akcent na ekonomický růst tedy nejsou ničím novým. Zejména hovoříme-li o konceptu *Rozvoj soukromého sektoru* (2) implikujícím pomoc vládám vytvořit a implementovat politiky vedoucí k ekonomické transformaci, nastartování růstu a vytvoření pracovních míst v cílových zemích, o věc zcela novou se rozhodně nejedná. Již v osmdesátých letech byl soukromý sektor nahlížen jako důležitý pro rozvoj, což dokazovaly nově přijaté či

---

<sup>80</sup> Kindornay, Shannon, Fraser Reilly-King, „Investing in the Business of Development. Bilateral Donor Approaches to Engaging the Private Sector“, *The North-South Institute, Canadian Council for International Cooperation* (Ottawa 2013), s. 8.

revidované strategie bilaterálních dárců, členů OECD, zaměřené na jeho podporu.<sup>81</sup> Lze tedy konstatovat, že na mezinárodní úrovni již dlouhodobě panuje konsenzus o přínosech *rozvoje soukromého sektoru* v cílových zemích. Jak naznačeno výše, vytváření pracovních míst, inovace nebo i přispívání do státního rozpočtu formou daní stimuluje hospodářský růst a má na rozvoj pozitivní dopad. Existuje proto obecná shoda, že je potřeba vytvářet takové politiky, které nebudou bránit, a naopak pomohou stimulovat aktivitu soukromého sektoru.<sup>82</sup>

Na druhou stranu, na rozdíl od *rozvoje soukromého sektoru (2)*, *Soukromý sektor pro rozvoj (3)* je pojmem novějším. Jak jsem již naznačila ve výše uvedených definicích jednotlivých konceptů, v tomto případě se jedná spíše o intencionální začlenění soukromého sektoru, v tomto kontextu zejména mezinárodního byznysu, do rozvoje a do vyvážení a implementace rozvojových politik. Zatímco podpora *rozvoje soukromého sektoru* v cílových zemích bývá zpravidla vnímána jako relativně neutrální a neproblematická, modus *Soukromý sektor pro rozvoj* a aktivní podpora mezinárodních investic do cílových zemí a participace byznysu na designování politik skýtá více prostoru pro kontroverze, zvláště kvůli potenciálnímu konfliktu obchodních a rozvojových zájmů.<sup>83</sup>

*Soukromý sektor pro rozvoj (3)* se jako koncept v mezinárodním mainstreamovém rozvojovém diskurzu začal objevovat výrazně později než *rozvoj soukromého sektoru (2)*. Za zlomový v tomto kontextu považuji již zmíněnou konferenci v Pusanu v roce 2011, která zdůraznila důležitost aspektu *partnerství* se soukromým sektorem. Jak demonstrováno výše, další mezinárodní konference a dokumenty následně začaly soukromému sektoru přisuzovat status významného partnera s potenciálem zodpovědně významně přispívat ke globálnímu rozvoji. Toto vnímání soukromého sektoru může důvěru veřejného sektoru ve skutečný potenciál sektoru soukromého. V kontextu globální ekonomické krize a klesajících veřejných financí určených na rozvoj však může být také reflexí prosté potřeby komplementovat veřejné rozpočty soukromými financemi.

---

<sup>81</sup> Schulpen, Lau, Peter Gibbon, „Private Sector Development: Policies, Practices and Problems“, *World Development* (Vol. 30, No. 1, 2002), s. 1.

<sup>82</sup> Vaes, Sarah, Huib Huise, „Private Sector in Development Cooperation: Mapping International Debates, Donor Policies, and Flemish Development Cooperation“, *Hiva Research Institute for Work and Society* (No. 21, 2015), s. 9.

<sup>83</sup> Ibid.

Cílem této práce není hodnotit realitu a konkrétní politiky ve vztahu k *soukromému sektoru*, ale identifikovat, v jakých kontextech se soukromý sektor, pakliže jde o českou politiku rozvojové spolupráce, vyskytuje. Výše popsané koncepty budou využity při procesu kódování a samotném provedení diskurzivní analýzy, jejímž cílem bude identifikovat klíčové diskurzy, ve kterých se *soukromý sektor* objevuje. Pro přesvědčení, že jazyk spoluutváří realitu a je její nedílnou součástí,<sup>84</sup> přistupuji k výzkumu právě skrze analýzu diskurzu, s prvky analýzy obsahu. Pokud funkcí diskurzu, zejména v zahraničních politikách, je legitimizace a ospravedlnění politické akce,<sup>85</sup> bude mít identifikace klíčových diskurzů vypovídající hodnotu o přístupu vybraných aktérů k soukromému sektoru v politice rozvojové spolupráce-v poststrukturalistických intencích předpokládám možnou reflexi těchto postojů do politické akce.

### 2.3 Aplikovaná metoda výzkumu

Výzkumná otázka rámuje tuto práci explicitně zní: „jaké jsou klíčové diskurzy o soukromém sektoru ve vztahu k politice rozvojové spolupráce od roku 1995 po současnost?“ Cílem práce je, jak jsem již zmínila, identifikace těchto klíčových diskurzů.

Pro účel výzkumu vybírám pouze textový materiál, který je relevantní pro zkoumané téma, jinými slovy, jeho předmětem je politika rozvojové spolupráce. Kódovací jednotku určuji sémanticky, podle tématu. Jinými slovy, samotné úseky textů, které budu analyzovat jsou ohraničeny či definovány tématem, v případě této práce je hledaným tématem je *soukromý sektor*. Téma může vymezovat kódovací jednotku několika slovy, větami nebo i delším úsekem textu, třeba odstavcem. Prakticky se jedná o související kontext obklopující termín *soukromý sektor*. Tematické vymezení kódovací jednotky umožní kreativní kvalitativní proniknutí hlouběji do zkoumaného textu.<sup>86</sup> *Soukromý sektor* v kódovací jednotce nabývá různých kategorií, které souvisí s větnými členy, které nesou význam *soukromý sektor*. Tyto kategorie jsou rámovány výše popsanými koncepty – *soukromý sektor v rozvoji* (1), *rozvoj soukromého sektoru* (2) a *soukromý sektor pro rozvoj* (3).

---

<sup>84</sup> Fairclough, Norman, *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*, (New York 2003), s. 2.

<sup>85</sup> Hansen, Lene, *Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War*, (London 2006).

<sup>86</sup> Varkočková, Martina, *Obsahová analýza v Beneš, Vít a Petr Drulák (eds.), Metodologie výzkumu politiky*, (Praha 2017), s. 161.

V rámci první kategorie, *soukromý sektor v rozvoji (1)*, jde o soukromý sektor, jehož aktivity mají pozitivní či negativní vliv na rozvoj. Jeho aktivity nejsou nicméně ve vztahu k rozvoji záměrné. *Soukromý sektor* v této kategorii vykazuje ze všech tří nejnižší míru intencionality.

Ve druhé kategorii, *rozvoj soukromého sektoru (2)*, je *soukromý sektor* v diskurzu primárně předmětem, a to zpravidla aktivit vládních aktérů záměrně cílících na jeho rozvoj za účelem stimulace ekonomik atp. Díky programové podpoře státních aktérů může *soukromý sektor* implementovat praktiky záměrně cílící na podporu rozvoje.

Ve třetí kategorii, *soukromý sektor pro rozvoj (3)*, je *soukromý sektor* aktivním činitelem. Aktivně cílí na podporu rozvoje a přebírá za ni svou zodpovědnost. Zároveň se podílí na dialogu s ostatními rozvojovými aktéry a participuje na přípravách a implementaci politik. Ve vztahu k rozvoji vykazuje *soukromý sektor* v této kategorii nejvyšší míru intencionality.

Tyto kategorie poslouží jako užitečný rámec při procesu analyzování. Na druhou stranu, vyhýbám se jejich výlučné striktní aplikaci, která by mohla mít limitující efekty. Naopak jsem otevřena identifikaci kategorií nových, které mohou eventuálně vyplynout při studiu korpusu. Induktivní identifikace nových kategorií či vlastností diskurzu a jejich následná konfrontace s kategoriemi predeterminovanými již před začátkem analýzy je postup zakotvené metody, který se mi zdá žádoucí, protože může vést ke zobjektivnění výzkumu a v důsledku ke spolehlivějším výsledkům.

Po určení kategorie, do které *soukromý sektor* v dané kódovací jednotce spadá přistupuji ke hledání predikátů – činností nebo vlastností, které jsou soukromému sektoru ve zkoumaném kontextu přisuzovány. Tento proces by mohl být označen jako identifikace závislých proměnných, kterých *soukromý sektor* nabývá. V této fázi se zaměřuji zejména na implicitní a explicitní přívlastky, které jsou *soukromému sektoru* přisuzovány a na kolokovaná témata a kauzality. Dvě otázky, které rámuji tuto fázi výzkumu jsou: 1) Jaký *soukromý sektor* je? 2) Co způsobuje? Po kvalitativním zkoumáním kategorizují vlastnosti a kolokovaná témata. V souladu s metodologickými principy

Wodakové<sup>87</sup> se zaměřím také na způsob argumentace ospravedlňující v diskurzu zapojení *soukromého sektoru* do politiky rozvojové spolupráce.

Po zaznamenání dat do kódovací knihy přistupuji k jejich interpretaci založené na kvalitativním výzkumu s kvantitativními prvky, ve světle politického kontextu. Jsem si vědoma, že při provádění diskurzivní analýzy většího objemu textu jedním badatelem je možná jistá míra předpojatosti, která může ovlivnit například způsob kategorizace a výkladu výsledků. Tuto potenciální předpojatost však považuji za nevyhnutelnou a přirozenou. Mou ambicí je přispět svou interpretací vlastních dat do akademické debaty o politice rozvojové spolupráce. Výstupem práce je typizace diskurzů, ve kterých se utvářejí různé identity soukromého sektoru implikující různé percepce a, v poststrukturalistickém duchu, různé politiky.

## 2.4 Prameny

Jako prameny tvořící korpus budou komplexně využity textové materiály spektra aktérů reprezentujícího co možná nejspolehlivěji českou rozvojovou konstituenci od roku 1995. Tento rok je významným milníkem, protože, jak již bylo naznačeno výše, tehdy byla, po období diskreditace režimem, opět kompletně obnovena politika rozvojové spolupráce. Určení tohoto roku jako počátečního bodu ohraničujícího výzkum umožní získat kompletní obraz o zkoumaných diskurzivních trendech. Předmětem výzkumu je rozvojový diskurz do současnosti. Konec zkoumaného období vymezuje březen 2017, jakožto nejzazší měsíc, který lze do výzkumu zařadit s ohledem na fixní termín dokončení této práce.

Zaměřuji se na mainstreamový diskurz aktérů, kteří jsou relevantní pro formování české politiky rozvojové spolupráce. Z toho důvodu nezařazuji do výzkumu malá protiproudová hnutí či organizace. Tyto mají totiž pro vytváření politiky rozvojové spolupráce omezený význam a nejsou zdrojem výzkumného materiálu dostatečného pro spolehlivou diskurzivní analýzu. Aktéři, které považuji v kontextu výzkumu za důležité, reprezentují exekutivu, legislativu, neziskový sektor i soukromý sektor.

---

<sup>87</sup> Prokopová, Kateřina, Zuzana Orságová, Petra Martinková, *Metodologie výzkumu v oblasti kritické analýzy diskurzu*, (Olomouc 2014), s. 38.

Jde-li o exekutivu, analyzuji všechna programová prohlášení a relevantní usnesení Vlády ČR dostupná k březnu 2017. Tematicky relevantní výstupy do března 2017 dále zkoumám u Prezidenta ČR. Neopomím všechny k březnu 2017 dostupné zápisy ze zasedání Rady pro ZRS a také zprávy Česká republika pomáhá a výroční zprávy ČRA. Na ministerské úrovni analyzuji všechny dostupné výroční zprávy, relevantní koncepční dokumenty a články z oficiálního webu Ministerstva zahraničních věcí dostupné k březnu 2017, dále pak tematicky relevantní články z oficiálního webu Ministerstva průmyslu a obchodu dostupné k březnu 2017 a všechny tematicky relevantní projevy ministrů zahraničních věcí dostupné k březnu 2017. Pokud jde o Parlament ČR zkoumám všechny zápisy zahraničních výborů Poslanecké sněmovny a Senátu dostupné k březnu 2017. Jde-li o neziskový sektor, u FoRS analyzuji pravidelné publikace AidWatch, relevantní studie, papery atp. dostupné k březnu 2017. Pokud jde o Člověka v tísní zkoumám tematicky relevantní články z časopisu Rozvojovka jako i publikované na stránkách informační platformy Člověka v tísní dostupné k březnu 2017.<sup>88</sup>

Neopomenutelná je perspektiva soukromého sektoru - Platformy podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci (PPZRS), u které zkoumám Zpravodaje, veřejně dostupné publikace a pozvánky na semináře atp. dostupné k březnu 2017. Analyzovat diskurz PPZRS je nicméně svým způsobem problematické z důvodu omezeného množství veřejně dostupného textového materiálu. Platforma veřejně tvrdí, že na vyžádání poskytuje přístup ke svým publikacím. Ten však ve skutečnosti odmítá umožnit nečlenům.<sup>89</sup>

Konečně, pro získání přehledu o utváření veřejných percepceí rozvojové spolupráce potažmo soukromého sektoru ve vztahu k ní by bylo vhodné zvážit i analýzu mediálního diskurzu. Na druhou stranu, pomínu-li případnou náročnost spolehlivého provedení a poskytnutí věrohodných, hodnotných dat, problémem je velmi malý počet odkazů na zkoumané téma – česká média se nad rozvojovou spoluprací totiž, až na vzácné výjimky, nezamýšlejí a úvahy o této politice jsou příliš vzácné na to, aby sloužily

---

<sup>88</sup> [www.rozvojovka.cz](http://www.rozvojovka.cz), pomocí abduktivního čtení a dodatečným dohledáním pomocí klíčových slov vybrán vzorek 55 článků.

<sup>89</sup> Na vyžádání poskytnete selektivně jen malé množství svých výstupů. Plný přístup k publikacím tak mají pouze členové Platformy, což je, vzhledem k financování z veřejných dotací, zarážející.



jako základ solidní analýzy diskurzu.<sup>90</sup> Z tohoto důvodu analýzu mediálních výstupů neprovádím.

Velikosti korpusů jednotlivých aktérů nejsou identické, a to pro rozdílnou frekvenci produkce pravidelných výstupů vhodných ke zkoumání a také pro rozdílnou dostupnost v čase – někteří aktéři začali produkovat pravidelné textové výstupy později než jiní. Cílem práce nicméně není porovnávat za pomoci přesných kvantitativních metod diskurzu jednotlivých aktérů a jejich intenzity v závislosti na čase. Tato jistá nekoherence korpusů v tomto případě proto není překážkou pro provedení kvalitativní diskurzivní analýzy. Na druhou stranu, nevyhýbám se provést určitá schematická porovnání ve vztahu k času a různým aktérům v zájmu kontextualizace a ilustrace některých závěrů. Celkový korpus, který byl využit pro kvalitativní a kvantitativní analýzu je objemný, čítá v řádu jednotek tisíců stránek textu. Z důvodu omezeného obsahu této práce nepřipojuji korpus do příloh.

Co se týče Ministerstva zahraničních věcí, je bezpochyby aktérem, jehož textové výstupy jsou pro výzkum relevantní – politika rozvojové spolupráce je totiž zahraniční agendou. Přestože na začátku zkoumaného období nemělo MZV v této oblasti tolik kompetencí, jako jich má dnes, stále považuji jeho diskurz za důležitý, i pro odkazy na mezinárodní závazky v oblasti rozvoje, potažmo začlenění soukromého sektoru do něj. Využity budou zejména ročenky MZV a tematicky relevantní strategické dokumenty. Realizátorem české rozvojové spolupráce je pak Česká rozvojová agentura, proto jsou také její textové výstupy pro výzkum relevantní. Analyzuji rovněž všechny dostupné výroční zprávy a také články ČRA tematicky související se soukromým sektorem ve vztahu k politice rozvojové spolupráce.<sup>91</sup>

Obdobně postupuji v případě Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky. Přestože celostátním koordinátorem politiky zahraniční rozvojové spolupráce je MZV, MPO je také důležitým aktérem, zejména pokud jde o začleňování soukromého sektoru do rozvojových politik. Je totiž gestorem rozvojových projektů, a zejména programu Aid for Trade, který je „nedílnou součástí zahraniční rozvojové spolupráce“<sup>92</sup>

---

<sup>90</sup> Druhá, Horký-Hlucháň, *Hledání českých zájmů*, s. 102.

<sup>91</sup> Tematicky relevantní články budou vybrány z oficiálních stránek ČRA, <http://www.czechaid.cz/novinky/>

<sup>92</sup> Zahraniční rozvojová spolupráce ČR - program Aid for Trade. *Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR* [online]. 2016 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podpora-exportu/projekty-rozvojove-spoluprace-aid-for-trade/zahranicni-rozvojova-spoluprace-cr---program-aid-for-trade--90698/>

Zahraniční výbor Senátu i Poslanecké sněmovny a jejich pravidelné zápisy ze schůzí jsou také vhodným výzkumným materiálem, protože umožňují nahlédnout, jak při běžných debatách nahlíží na rozvojovou spolupráci a soukromý sektor ve vztahu k ní poslanci a senátoři, jejichž perspektivy svým způsobem reflektují perspektivy české veřejnosti.

Dále analyzuji programová prohlášení vlád, která mají vypovídající hodnotu o postojích exekutivy k roli soukromého sektoru ve vztahu k české politice rozvojové spolupráce, a další tematicky relevantní dokumenty a neopomínám diskurz prezidenta, který v zahraniční politice reprezentuje Českou republiku.

Pokud jde o nestátní aktéry a zástupce neziskového sektoru, budu analyzovat textové výstupy Člověka v tísní. Člověka v tísní považuji v rámci neziskového sektoru a v souvislosti s rozvojovou spoluprací za největšího a nejdůležitějšího aktéra. O jeho relevanci svědčí velikost jeho rozpočtu, který výrazně převyšuje rozpočet české bilaterální pomoci.<sup>93</sup> Pro celistvější obraz o diskurzu neziskového sektoru ve zkoumané oblasti využiji pravidelných výstupů Českého fóra pro rozvojovou spolupráci, které sdružuje české neziskové subjekty zabývající se rozvojovou spoluprací. Jako výzkumný materiál zde poslouží pravidelné publikace FoRS, zejména studie o české rozvojové spolupráci i jiné tematicky související dokumenty.<sup>94</sup>

Neméně důležitý je také soukromý sektor ve vztahu k politice rozvojové spolupráce rovněž v diskurzu samotného soukromého sektoru. Za účelem výzkumu budou použity všechny tematicky relevantní veřejně dostupné publikace Platformy podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci<sup>95</sup>, zejména pravidelný Zpravodaj organizace. Platforma reprezentuje soukromý sektor v Radě pro zahraniční rozvojovou spolupráci, orgánu zajišťujícím meziresortní koordinaci mezi cíli a prioritami zahraniční rozvojové spolupráce<sup>96</sup>. Skrze Platformu má tedy soukromý sektor možnost

---

<sup>93</sup> Pro ilustraci, v roce 2015 bylo na bilaterální rozvojovou a humanitární pomoc ze státního rozpočtu vyčleněno 559, 58 a 87, 02 milionů Kč. Naopak v případě Člověka v tísní se součet rozvojové a humanitární pomoci rovnal 1.144, 8 milionů Kč., Leták o zahraniční rozvojové spolupráci ČR v roce 2015. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2017-05-01]. Dostupné z:

[http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/koncepce\\_publicace/vyrocní\\_prehledy/informacni\\_letak\\_o\\_zahranicni\\_rozvojove\\_1.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocní_prehledy/informacni_letak_o_zahranicni_rozvojove_1.html), Jak hospodaříme. *Člověk v tísní* [online]. [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsini.cz/cs/jak-hospodarime>.

<sup>94</sup> Dostupné z [http://www.fors.cz/informacni-zdroje/#.WMgFmG\\_hDIU](http://www.fors.cz/informacni-zdroje/#.WMgFmG_hDIU).

<sup>95</sup> Dostupné z <https://www.ppzrs.org/inpage/publikace-ppzrs/>.

<sup>96</sup> Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z:

organizovaně prosazovat své zájmy a mít vliv na zahraniční rozvojovou spolupráci České republiky.<sup>97</sup>

Zkoumané časové období, tedy od roku 1995 do současnosti se dá pomyslně rozdělit do dvou úseků. Zaprvé, od roku 1995 do konce přelomu let 2001/2002, tedy od kompletního obnovení politiky české rozvojové spolupráce do vytvoření Rozvojového střediska a počátků příprav nové koncepce české zahraniční spolupráce. Zadruhé pak od roku 2001 po současnost. Léta 2001/2002 považuji za milník, protože s počátky příprav koncepce zahraniční spolupráce a také v důsledku rozšiřování rozvojové konstituce se rozvojová politika začala intenzivněji dostávat do politického a později i nevládního diskurzu. Naopak první období je specifické relativně malým množstvím diskurzivních výstupů s rozvojovou tematikou, což lze považovat za důsledek relativní novosti a nepropracovanosti obnovené rozvojové spolupráce. Prameny pro výzkum pro toto období jsou zejména zápisy ze zahraničních výborů Poslanecké sněmovny a senátu, vládní programová prohlášení a relevantní vládní dokumenty a částečně výroční zprávy Ministerstva zahraničních věcí. Vzhledem k množství odkazů na rozvojovou spolupráci se však domnívám, že není dobře možné provést spolehlivou kvantitativně-kvalitativní diskurzivní analýzu podle výše načrtnuté metodologie. Na druhou stranu tento důvod nepovažuji za legitimní pro prosté vynechání prvního období z výzkumu. Protože i počátky rozvojové spolupráce vnímám jako nedílnou součást diskurzivní praxe, okomentuji charakteristiky diskurzu rovněž prvního období. Výše předložená metodologie tak slouží zejména pro analýzu druhého období, které se jeví jako významnější, alespoň po diskurzivní stránce.

---

[http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/koordinace\\_zrs/rada\\_pro\\_zahranicni\\_rozvojovou/index.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koordinace_zrs/rada_pro_zahranicni_rozvojovou/index.html)

<sup>97</sup> O platformě. *Platforma podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci* [online]. 2016 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <https://www.ppzrs.org/inpage/o-platforme/>

### 3. Trendy v českém rozvojovém diskurzu a soukromý sektor

Tato kapitola vychází z analýzy diskurzu různých aktérů české rozvojové konstituce. Výzkum pokrývá období od roku 1995 do současnosti. Podnadpisy rozčleňují tuto kapitolu do několika chronologicky jdoucích časových celků, podkapitol. Tyto podkapitoly ukazují proměny českého rozvojového diskurzu u různých aktérů a ve světle politicko-ekonomického dění v čase. Výslednou typizaci diskurzů pak poskytne závěr.

#### 3.1 ZRS jako „nutné zlo“ a soukromý sektor jako neexistující téma

Již zmíněný rok 1995 lze považovat za rok obnovení české politiky rozvojové spolupráce. 15. března vláda přijala usnesení k Zásadám poskytování rozvojové pomoci<sup>98</sup>, které systematizovalo postupy a principy české rozvojové spolupráce. První zásadou, kterou Česká republika podle usnesení respektovala, byla mezinárodní solidarita. Česká republika podle usnesení přejímala dílčí odpovědnost za řešení globálních problémů. Toto se mělo projevat *přiměřenou* participací České republiky na poskytování rozvojové pomoci. Tato participace se odvíjí, mimo jiné, od *reálných možností české ekonomiky*. Bod dvě diskutovaného vládního usnesení pak explicitně říká, že „pomoc státu může být kombinována s pomocí poskytovanou právníckými a fyzickými osobami a nevládními organizacemi s cílem efektivního využití vynaložených prostředků“<sup>99</sup>.

Jazyk, který by mohl být označen za velmi opatrný, značí, již v samotném počátku nové etapy politiky české rozvojové spolupráce, omezenost objemu prostředků, které vláda je a bude ochotna či schopna na diskutovanou politiku vyčlenit. Druhý bod pak připouští komplementaritu pomoci státní provenience pomocí jiného původu. Citované zapojení fyzických a právníckých osob otevírá prostor pro začlenění soukromých firem do systému poskytované rozvojové pomoci, avšak pouze implicitně. Přímý apel na zapojení soukromých firem do rozvojové spolupráce, natož pak specifikace jejich potenciální role a přínosu pro rozvojovou politiku, ve vládním usnesení obnovujícím českou zahraniční spolupráci chybí.

---

<sup>98</sup> USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 15. března 1995 č. 153 + P k zásadám pro poskytování zahraniční pomoci. *Úřad vlády České republiky* [online]. [cit. 2017-04-04]. Dostupné z:

[https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni\\_webtest.nsf/0/7897B04C221A1F30C12571B6006BDB3E](https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/7897B04C221A1F30C12571B6006BDB3E)

<sup>99</sup> *Ibid.*, bod 2.

Formule o *přiměřené participaci* České republiky na rozvojové pomoci evokující omezenost prostředků se pak objevuje i v programovém prohlášení druhé vlády Václava Klause<sup>100</sup>. Politice rozvojové spolupráce obecně je zde věnován velmi malý prostor – rozvojovou politiku totiž prohlášení zmiňuje pouze krátce, a to v kontextu aktivní účasti v mezinárodních organizacích, která může souviset spíše s potřebou vybudování pozitivní image vyspělého státu a potvrzení kýženého „návratu na Západ“ než potřebou pomáhat méně vyspělým státům. Až do roku 2002 se pak v programových prohlášeních následujících vlád odkazy na zahraniční rozvojovou spolupráci vůbec neobjevují. Strohost zmínek o politice rozvojové spolupráce na vládní úrovni má negativní vypovídací hodnotu o prioritě této politiky pro vládu v prvních přibližně pěti letech nové etapy české rozvojové spolupráce.

Vládní programová prohlášení a usnesení jsou také reflexí velmi strohé a rezervované debaty parlamentní. Podle slov tehdejšího ministra zahraničních věcí Josefa Zieleniece z roku 1996 v Zahraničním výboru Poslanecké sněmovny<sup>101</sup> byla rozvojová politika mezi prioritami české zahraniční politiky na jednom z posledních míst. Ministr politiku zmiňuje jen krátce, opět v souvislosti s českou účastí v mezinárodních organizacích. Členstvím v OECD patří podle ministra Česká republika k vyspělým zemím Západu a „...formální součástí členství [...] je přijetí zodpovědnosti za vývoj ve světě také formou rozvojové pomoci“. Zieleniec opět neopomíná evokovat omezenost možností České republiky a její rozvojové spolupráce.<sup>102</sup> Je evidentní, že v počátečních letech od obnovy Česká republika nedisponovala dostatečnými kapacitami a prostředky, které by umožnily účinné poskytování významné rozvojové pomoci. Zajímavá je absence zmínek o soukromém sektoru a rozvojové politice obecně. Celkově je rozvojová spolupráce v počátečních letech od obnovy v dostupných pramenech diskurzivně velmi málo řešeným tématem.

Zdá se, že v prvních přibližně pěti letech od kompletní obnovy se rozvojová spolupráce z pohledu establishmentu jeví spíše jako povinnost plynoucí ze členství v mezinárodních organizacích, mající symbolický význam evokující vyspělost České republiky, a to zejména pokud jde o parlament a vládu. Také na ministerské úrovni se

---

<sup>100</sup> Vláda České republiky, Programové prohlášení vlády 1996, dostupné z: [https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vaclav-klaus-2/Programove-prohlaseni-vlady\\_1.pdf](https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vaclav-klaus-2/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf).

<sup>101</sup> 67. schůze, 28., 29. 2. 1996.

<sup>102</sup> Ibid.

v tomto období se o rozvojové politice mluvilo velice obecně, a pokud se jedná o soukromý sektor a jeho potenciální roli v kontextu rozvoje, vládní ani parlamentní dokumenty na něj téměř vůbec neodkazovaly. Za důvod absence zájmu o rozvojovou politiku, potažmo soukromý sektor ve vztahu k ní, v diskurzu lze považovat celkovou nízkou míru propracovanosti diskutované politiky, která se odvozovala od formálního mládí obnovené české rozvojové spolupráce, jako i od nízké priority, která jí byla na vládní úrovni přisuzována. Dlužno také dodat, že v tomto raném období obnovené politiky rozvojové spolupráce nebyla zformována široká rozvojová konstituce - jinými slovy, pro relativní novost této politiky se rozvojové debaty a vytváření rozvojové politiky organizovaně neúčastnili aktéři, kteří se začali rozvojovou politikou systematicky zabývat později a obohatili pak rozvojový diskurz.

### **3.2 Nové milénium a trvající nezájem establishmentu**

Nové tisíciletí jako by předznamenávalo nárůst zájmu o rozvojový svět a intenzivnější hledání vhodných rozvojových řešení. Na počátku milénia se prezident Václav Havel jako jeden z mála českých prezidentů dotkl ve svém projevu<sup>103</sup> problematiky globálního rozvoje. Zastával idealistický pohled na rozvoj, ve kterém je důležitá kvalita života jednotlivce, nikoli pouhý ekonomický růst. Upozorňoval na zvětšující se globální nerovnosti a ve vztahu k soukromému sektoru v souvislosti s globálním rozvojem upozorňoval, že „gigantické nadnárodní korporace mají stále větší vliv na politiku [...] a ohrožují volnou hospodářskou soutěž.“<sup>104</sup>

Už od poloviny roku 1998 se pak v českém prostředí začalo intenzivněji pracovat na budování kapacit za účelem poskytování rozvojové spolupráce, a to za pomoci pražské kanceláře Rozvojového fondu OSN (UNDP).<sup>105</sup> Po zvolení České republiky do Výkonné rady UNDP v roce 2001 bylo naplánováno vytvoření českého Rozvojového střediska, které vzniklo téhož roku.<sup>106</sup> Ve výroční zprávě Ministerstvo zahraničních věcí následně konstatovalo potřebu modifikovat systém poskytování rozvojové pomoci za účelem dosažení větší účinnosti. Podle tehdejších slov MZV by se česká rozvojová politika měla inspirovat praxí států OECD a EU, také pokud jde o spolupráci vládních

---

<sup>103</sup> Novoroční projev prezidenta republiky Václava Havla. *Pražský hrad: Prezident Václav Havel* [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/index.html>

<sup>104</sup> Ibid.

<sup>105</sup> Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Zpráva o zahraniční politice České republiky, 1998/1999.

<sup>106</sup> Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Zpráva o zahraniční politice České republiky, 2001.

orgánů s nevládními organizacemi a občanskou společností.<sup>107</sup> Ministerstvo tedy iniciovalo analýzu rozvojové pomoci za období 1996 – 2000, která sloužila jako základ nové koncepce zahraniční rozvojové spolupráce na období 2002-2007.<sup>108</sup> Nedílnou součástí koncepčních úvah bylo podle MZV, mimo jiné, „budování široké rozvojové platformy na podporu české rozvojové pomoci, která by zahrnula také spolupráci s nevládními organizacemi a soukromým sektorem.“<sup>109</sup>

První explicitní zmínky o soukromém sektoru ve spojitosti s politikou rozvojové spolupráce se tedy v oficiálních veřejně dostupných dokumentech objevují až počátkem let 2000, a to na úrovni Ministerstva zahraničních věcí i prezidenta republiky, ve dvou velmi odlišných kontextech. Prezident upozorňuje na negativní vliv velkých mezinárodních firem na globální rozvoj. Soukromé subjekty jednoznačně zařazuje do kategorie první (viz konceptualizace), mezi soukromé subjekty nezáměrně ovlivňující rozvoj, v tomto případě negativně. Havlův diskurz konstruuje výlučný vztah mezi aktivitou takového soukromého sektoru a životní úrovní jednotlivce v zemích globálního Jihu. Ministerstvo naopak řadí soukromý sektor do kategorie třetí, do kategorie soukromých subjektů schopných intencionálně přispět k rozvoji, protože předesílá ambici vybudovat širokou rozvojovou konstituenci zahrnující i soukromý sektor za účelem podpory diskutované politiky. Bezpochyby tak připouští pozitivní přínos českých soukromých firem. Detailnější rozpracování role soukromého sektoru ve vztahu k politice rozvojové spolupráce, které by umožnilo zkoumat diskurzivní vlastnosti soukromého sektoru či ospravedlňující strategie jeho začlenění do politiky, však počátkem milénia v oficiálních dokumentech stále chyběly.

V roce 2001 již Ministerstvo zahraničních věcí věnovalo rozvojové spolupráci ve své výroční zprávě více pozornosti než v předcházejících letech. Neopomenulo ji zmínit v kontextu ekonomické dimenze zahraniční politiky, jejíž důležitým aspektem byla podle ministerstva právě rozvojová politika a zvyšování její provázanosti s následným českým hospodářským působením ve teritoriu.<sup>110</sup> Přestože ministerský diskurz zobrazuje českou zahraniční rozvojovou spolupráci v souladu s idealistickými mezinárodními závazky primárně v souvislosti s podporou lidských práv a snižováním chudoby, ekonomický

---

<sup>107</sup> Ibid.

<sup>108</sup> Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Zpráva o zahraniční politice České republiky, 2001.

<sup>109</sup> Ibid.

<sup>110</sup> Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Zpráva o zahraniční politice České republiky, 2001

aspekt také hrál svou neopominutelnou roli. Na mezinárodní Monterreyské konferenci ministr zahraničí Jan Kavan zdůraznil důležitost soukromých investic pro financování rozvoje,<sup>111</sup> ale faktem zůstává, že se ministerstvo stále vyhýbalo příliš konkrétním zmínkám o roli soukromého sektoru ve vztahu k rozvojové politice.<sup>112</sup>

Nová Koncepce zahraniční rozvojové pomoci z roku 2002 - 2007 ošetřovala praxi poskytování rozvojové spolupráce a iniciovala opatření přibližující Českou republiku blíže zkušeným donorům. V diskurzivní rovině jejím důležitým aspektem byla snaha o již zmíněné rozšíření rozvojové konstituence. Ve spojitosti s nestátními aktéry však ministerstvo hovořilo pouze o neziskových organizacích, které se za účelem efektivnějšího dialogu sdružily do platformy FoRS, popřípadě o občanské společnosti, nikoli o dalších aktérech, například firmách.

Debaty ke Koncepci zahraniční rozvojové pomoci 2002 – 2007 v Zahraničním výboru poslanecké sněmovny ukázaly rozpolcenost členů pokud šlo o financování politiky a v důsledku také plnění koncepce. Podle některých poslanců byly prostředky vyčleněné z rozpočtu na ZRS zanedbatelné, ODA v nesouladu s mezinárodními závazky a cíli, jiní naopak vykazovali neochotu rozpočet navyšovat s odkazem na nedostatek disponibilních zdrojů. Nezáměr českého soukromého sektoru o participaci na rozvojových projektech byl uveden jako jeden z faktorů přispívajících k neúspěšnosti plnění koncepce.<sup>113</sup> Tak jako v případě MZV, i na půdě Zahraničního výboru PS diskurz propojoval účast soukromého sektoru s pozitivními dopady na rozvoj, pakliže poslanci podmiňovali jeho participací úspěšné plnění koncepce.

Přes evidentní problém chybějících veřejných finančních prostředků poslanci neiniciovali debatu o možnostech efektivnějšího zapojení soukromého sektoru do politiky rozvojové spolupráce, o jeho potenciálních přínosech v této oblasti. Tato pasivita plynoucí možná z nedostatečné informovanosti poslanců o technické politice rozvojové spolupráce se v důsledku projevila v nízkém rozpočtu a stagnující ODA. Reflexí této neschopnosti prosadit signifikantní navýšení rozpočtu pak byla skromná formulace týkající se financování rozvoje, která se objevila v Koncepci zahraniční politiky 2003-2006. Podle ní se Česká republika „v rámci svých možností bude i nadále podílet“ na

---

<sup>111</sup> Ibid.

<sup>112</sup> Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Zpráva o zahraniční politice České republiky, 2002.

<sup>113</sup> Náměstek Pavel Vošalík, Zápis z 5. schůze Zahraničního výboru Poslanecké sněmovny z 31. 11. 2002.



naplňování strategie globálního rozvoje.<sup>114</sup> Taková formulace může být vnímána jako projev neambicióznosti a snad i neochoty hledat nová řešení problematického financování, například pokud jde právě o spolupráci se soukromým sektorem.

Programové prohlášení Špidlovy vlády z roku 2002 prohlásilo politiku rozvojové spolupráce za *nedílnou součást* české zahraniční politiky, avšak diskutovaná politika byla v prohlášení mezi zahraničně-politickými prioritami na jednom z posledních míst,<sup>115</sup> přičemž konkrétnější výhledy, například s ohledem na ambicióznější plnění mezinárodních závazků, chyběly, což by mohlo být vnímáno jako demonstrace kontinuity nízkého vládního zájmu o politiku rozvojové spolupráce. Netečnost vlád k politice zahraniční rozvojové spolupráce a tím spíše k potenciální roli soukromého sektoru projevující se ve vládních prohlášeních je dlouhodobým trendem. Vládní prohlášení v tomto ohledu tíhnou k velmi rezervovanému jazyku bez konkretizací, který může demonstrovat dlouhodobý nízký zájem vlády o rozvojovou politiku. Do roku 2006 jsou běžné formulace, že vláda bude „podporovat kroky Organizace spojených národů vedoucí k realizaci“ rozvojových cílů a opakuje formulaci o politice rozvojové spolupráce jakožto nedílné součásti politiky zahraniční, bez bližšího rozvedení.<sup>116</sup>

Až Topolánkova vláda je ve smyslu politiky rozvojové spolupráce mírně konkrétnější - předesílá vytvoření efektivního systému rozvojové spolupráce, a to hned v první kapitole svého programového prohlášení.<sup>117</sup> Prohlášení zdůrazňuje důležitost aktivní podpory liberalizace mezinárodního obchodu, avšak upozorňuje, že toto musí být prováděno „citlivě, s ohledem na rozvoj nejméně vyspělých zemí světa.“<sup>118</sup> Toto lze považovat za implicitní vyjádření přesvědčení vlády, že neregulovaná aktivita soukromého sektoru sama nezpůsobí automaticky rozvoj zemí globálního Jihu.

I přes existenci odkazů na rozvojovou spolupráci ve vládních a ministerských dokumentech, velmi nízký diskurzivní zájem establishmentu trvá prakticky do vstupu do

---

<sup>114</sup> Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003 – 2006.

<sup>115</sup> Vláda České republiky, Programové prohlášení vlády 2002, dostupné z: [https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vladimir-spidla/Programove-prohlaseni-vlady\\_1.pdf](https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vladimir-spidla/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf)

<sup>116</sup> Vláda České republiky, Programové prohlášení vlády 2005, dostupné z: [https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jiri-paroubek/Programove-prohlaseni-vlady-Jiriho-Paroubka\\_1.pdf](https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jiri-paroubek/Programove-prohlaseni-vlady-Jiriho-Paroubka_1.pdf), Vláda České republiky, Programové prohlášení vlády 2004, dostupné z: [https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/stanislav-gross/Programove-prohlaseni-vlady-Ceske-republiky\\_1.pdf](https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/stanislav-gross/Programove-prohlaseni-vlady-Ceske-republiky_1.pdf)

<sup>117</sup> Vláda České republiky, Programové prohlášení vlády 2006, dostupné z: [https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolanek-1/Programove-prohlaseni-vlady\\_1.pdf](https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolanek-1/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf).

<sup>118</sup> *Ibid.*

EU. Pakliže se hovoří o zmíněném budování rozvojové konstituce za účelem podpory politiky ZRS, proporcionalně častěji je řeč o neziskových organizacích než o soukromých subjektech, které jsou přitom paradoxně tradičně důležitějším realizátorem rozvojových projektů. Z dostupných pramenů MZV, vlády i Zahraničního výboru Poslanecké sněmovny je patrné, že soukromý sektor se v rozvojovém diskurzu objevuje, avšak spíše zřídka. Implicitně je aktivní účast českých firem na ZRS diskurzivně spojována s efektivním fungováním ZRS. Může jí být dokonce podmíněna úspěšnost plnění koncepčních dokumentů, a pro diskurzivní aspekt partnerství s veřejným sektorem se nabízí zařazení soukromých subjektů do kategorie třetí. Aspekt intencionality korporátní aktivity cílící na rozvoj zemí globálního Jihu je však takřka nepatrný.

### **3.3 „Návrat do Evropy“, nárůst zájmu o rozvojovou spolupráci?**

Ministerstvo zahraničních věcí již v roce 2003 označilo rozvojovou spolupráci obecně za jeden s prioritních úkolů vnějších vztahů EU. Potřeba demonstrovat zainteresovanost v rozvojové politice při vstupu ČR do EU se projevila jednak skokovým navýšením objemu pomoci,<sup>119</sup> ale také zřízením Odboru rozvojové spolupráce a humanitární pomoci na MZV, který měl přispět ke zlepšení praxe české rozvojové politiky a k jejímu přiblížení k praxi zkušených dárců.<sup>120</sup> Zvýšená pozornost věnovaná rozvojové politice na ministerské a částečně vládní úrovni (která se projevila například zvýšením rozpočtu), může být zejména reflexí potřeby české administrativy dát najevo připravenost vyrovnávat se evropským standardům a vůli plnit závazky na výši ODA. Akcent na soukromý sektor a jeho potenciální přínosy pro rozvoj se nicméně v diskurzivní rovině na úrovni oficiálních ministerských a vládních výstupů neobjevoval.

V roce 2004 pak přijala vláda usnesením Zásady zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do EU<sup>121</sup>, podle kterých je politika rozvojové spolupráce integrální součástí české zahraniční politiky. Zásady kladou důraz na efektivnější začlenění nevládního sektoru a veřejnosti do politiky rozvojové spolupráce, avšak o soukromý sektor není explicitně zmíněn. Ve vztahu k soukromému sektoru tedy Zásady

---

<sup>119</sup> na ODA 0,11%

<sup>120</sup> Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Zpráva o zahraniční politice České republiky, 2003.

<sup>121</sup> USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 31. března 2004 č. 302 + P: o Zásadách zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie. *Úřad vlády České republiky* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: [http://www.mpsv.cz/files/clanky/1632/uv\\_302\\_2004.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/1632/uv_302_2004.pdf)

nepřináší prakticky nic nového a jsou pokračováním vůči soukromým subjektům téměř až netečného oficiálního ministerského a vládního diskurzu.

Na druhou stranu, mezi prioritami české zahraniční politiky na rok 2004 se pak objevila realizace projektů rozvojové pomoci EU českými firmami. V souladu s prioritami bylo potřeba usilovat o maximální zapojení soukromého a nevládního sektoru do rozvojové spolupráce.<sup>122</sup> Rozvojový diskurz establishmentu je tedy svým způsobem dichotomický. Na jedné straně, pokud jde o bilaterální rozvojovou politiku, jako by se vláda a ministerstvo zahraničí zdržovaly explicitních zmínek o soukromém sektoru, přestože právě ten je klíčovým realizátorem rozvojových projektů. Na druhé straně, je-li řeč o politice multilaterální, velmi explicitně vyjadřují urgentní potřebu zajistit co nejvyšší účast českých firem na evropských rozvojových projektech – například v roce 2006 náměstek ministra zahraničních věcí Tomáš Pojar k bilaterální zahraniční rozvojové spolupráci v Zahraničním výboru PS poznamenal, že jejím cílem není sloužit dotacemi českým subjektům. Ty by se měly zejména účastnit projektů skrze OSN či EU.<sup>123</sup> Volání poslanců po intenzivnějším začlenění českých subjektů do projektů EU není na půdě Zahraničního výboru dlouhodobě ničím neobvyklým.

Z hlediska diskurzivní analýzy by se zde nabízelo zařadit české firmy opět do kategorie třetí, kategorie subjektů aktivně se účastnících rozvojových politik. Aspekt přínosu českých firem pro rozvojovou politiku však opět v podstatě chybí - zkoumání aktéři v kontextu volání po účasti českých firem na multilaterální pomoci zpravidla nevynakládají mnoho energie na konstrukci image nepostradatelnosti českých firem pro rozvoj. Místo diskurzivní kolokace aktivity českých podnikatelů se zlepšováním životní úrovně obyvatel zemí globálního Jihu, která je ohniskem mezinárodního politického rozvojového diskurzu, ospravedlňovaly čeští státní aktéři účast soukromého sektoru spíše povinnými českými příspěvky do rozvojových fondů mezinárodních organizací.

Protože diskurzivní prostor věnovaný vlastnostem či impaktům činnosti českých firem se ze zkoumaných pramenů vypadá velmi omezený, zdá se, že pro establishment je důležité zejména prosazování českých obchodních zájmů a posilování exportu. To ilustruje promluva náměstkyně Bambasové, podle které je žádoucí reflektovat české

---

<sup>122</sup> Zahraniční výbor Poslanecké sněmovny, *Zápis z 31. schůze*, 15. 4. 2004.

<sup>123</sup> Zahraniční výbor Poslanecké sněmovny, *Zápis z 52. schůze*, 18. 1. 2006.

zájmy do rozvojové spolupráce a cílem české diplomacie by mělo být zasazení se o participaci českých firem na rozvojové politice na multilaterální úrovni.<sup>124</sup>

### 3.4 Neziskový sektor na scéně a nové diskurzy

Zatímco vláda, MZV i parlament mají tendenci, jak se zdá, konstantně se spíše vyhýbat detailnějšímu rozebírání role soukromého sektoru a jejích specifik v rozvojové politice, vstupuje do českého rozvojového diskurzu nový důležitý aktér, nezisková nevládní organizace Člověk v tísni. Od roku 2003 organizace dlouhodobě se zabývající rozvojovými tématy začíná publikovat textové výstupy jako články či analýzy na svém webu a začíná tak spoluvytvářet a obohacovat český rozvojový diskurz. Ve vztahu ke konceptualizaci Člověk v tísni zařazuje soukromý sektor, na rozdíl od výše zmíněných státních aktérů, téměř výhradně do kategorie první, *Soukromý sektor v rozvoji*, tedy mezi firmy, jejichž aktivity ovlivňují rozvoj, neintencionálně. Impakt aktivit soukromého sektoru je v dominantním diskurzu Člověka v tísni téměř výlučně negativní.

V naprosté většině případů je soukromý sektor v diskurzu reprezentován nadnárodními korporacemi. Typickými přívlastky, ať už explicitními či implicitními, jsou zejména *bezohlednost, sebestřednost, dravost* či *agresivita*. Aktivity korporací sledujících pouze zisk, expanzi a vlastní zájmy se objevují v kauzálním vztahu s celou řadou problémů. Tyto problémy způsobené soukromým sektorem zemím globálního Jihu odpovídají třem aspektům rozvoje – ekonomický, sociální a environmentální. V rámci dominantního diskurzu tak korporace způsobují ekonomické potíže rozvojovým zemím, jsou zodpovědné za nedůstojné životní podmínky lidí, diskriminaci, porušování lidských nebo občanských práv a v neposlední řadě za destrukci životního prostředí.

Pro ilustraci, podle zkoumaných textových výstupů organizace korporace získávají „bezprecedentní moc na úkor národní suverenity [rozvojových zemí] a práv občanů“ a „drancují lidské a přírodní zdroje chudých zemí“<sup>125</sup> nebo „bombardují rozvojová hospodářství svými výrobky a ničí ekonomiky slabších zemí“, což má, mimo jiné, za důsledek ztrátu demokratické kontroly nad základními potřebami společností

---

<sup>124</sup> Zahraniční výbor Poslanecké sněmovny, *Zápis z 7. schůze*, 17., 18. 1. 2007.

<sup>125</sup> Obchod jako válka - ani fér, ani udržitelný. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/7-obchod-jako-valka-ani-fer-ani-udrzitelny.htm>

v rozvojových zemích.<sup>126</sup> „Harmonický rozvoj lidstva, soužití v míru a ochrana lidské důstojnosti“ jsou pak pro korporace „zcela podružné a nevýznamné záležitosti.“<sup>127</sup>

Komplicem korporací jsou v jejich destruktivním počínání velmi často aktéři veřejného sektoru, například mezinárodní organizace jako Světová obchodní organizace, Mezinárodní měnový fond či vlády vyspělých západních států, které podléhají lobbyingu, v jehož důsledku designují politiky vyhovující korporacím. V některých případech tyto veřejní aktéři prosazují politická opatření, ze kterých mohou těžit firmy na úkor rozvojových zemí a zejména na úkor životní úrovně jejich obyvatel, záměrně.

Z pohledu provenience soukromého sektoru, diskurz Člověka v tísní reflektuje rovněž účast českých firem na politice rozvoje, přestože tento diskurz je minoritní, ve vztahu k dominantní kritice nadnárodních společností. V souvislosti s politikou zahraniční rozvojové spolupráce a českým soukromým sektorem Člověk v tísní hovoří o soukromých subjektech v negativním smyslu. V duchu skepse k soukromému sektoru upozorňuje na problematiku v praxi upřednostňovaných zájmů zejména českých podnikatelských subjektů na úkor skutečných potřeb populací, kterých by se měla rozvojová pomoc týkat. Implicitně tak diskurzivně přiřazuje soukromému sektoru přívlastek sobeckosti či zjištnosti. V tomto kontextu dává českou rozvojovou pomoc do kontrastu s pomocí zkušených dárců – například poukazuje, že „Irsko, na rozdíl od České republiky, používá v rámci rozvojové spolupráce celou řadu osvědčených nástrojů“ přičemž specifikem „je nevázanost pomoci na irské technologie a průmysl – irský podnikatelský sektor se na realizaci projektů de facto nepodílí.“<sup>128</sup> Soukromý sektor zde nenesé přímou negativní konotaci, avšak způsob relativně striktního vymezení české rozvojové pomoci jakožto ne tak rozvinuté v kontrastu s irskou přispívá ke konstrukci negativní image podnikatelských subjektů.

Člověk v tísní dále upozorňuje na faktický odliv financí rozvojové pomoci ze zemí globálního Jihu zpět do dárcovských ekonomik, jako i na distorze trhů vznikající v důsledku dotací. Pakliže tedy textové výstupy organizace mluví o kategorii soukromého sektoru, který by měl pozitivně k rozvoji aktivně intencionálně přispívat,

---

<sup>126</sup> Co (ne)umí Světová obchodní organizace? *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/9-co-ne-umi-svetova-obchodni-organizace.htm>

<sup>127</sup> Londýn 2012: korporace se účastní a také už zvítězily. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1174-londyn-2012-korporace-se-ucastni-a-take-uz-zvitezily.htm>

<sup>128</sup> Plavcová, Dana, „Irský systém rozvojové spolupráce“, *Zpravodaj* (vol. 1, 2006).

primárně mluví naopak zejména o negativních aspektech jeho působení. Na druhou stranu, připouští možný pozitivní vliv soukromého sektoru provenience z dárcovské země ve vztahu k politice rozvojové spolupráce, protože volá po dialogu širší rozvojové konstituce, která by zahrnovala právě soukromé subjekty.<sup>129</sup> Uznává tedy potenciální přínos podnikatelských subjektů, avšak velmi implicitně a obecně.

Zajímavé je, že pakliže textové výstupy hovoří o oné pozitivní roli či přínosu soukromého sektoru ve vztahu k rozvoji, neopomínají zmínit úlohu sektoru veřejného, zejména vlád a mezinárodních organizací, jakožto aktéra, jehož úlohou je vytvoření podmínek pro nalezení vhodných a funkčních modů práce se soukromým sektorem v doméně rozvojové spolupráce. Toto demonstruje tvrzení, že „Mezinárodní obchod, nadnárodní integrace ani příliv peněz v podobě rozvojové pomoci či zahraničních investic samy nevybudují žádnou pestrou a vitální národní ekonomiku“<sup>130</sup> Dalo by se říci, že tento diskurz je až opakem diskurzu neoliberalistického, v souladu s nímž soukromý sektor a jeho svobodná činnost rozvoj způsobí sami.

### **3.5 Soukromý sektor s lidskou tváří?**

Minoritní diskurz, který se také objevuje v textových výstupech Člověka v tísní, se točí okolo korporátní společenské odpovědnosti. Tematicky relevantní články hovoří zejména o značce Fair Trade, která certifikuje férové zacházení s producenty zemí globálního Jihu a zaručuje tak etické podmínky produkce a obchodu.

Podle samotné organizace Fairtrade obchod „zásadní pro tvorbu bohatství, zlepšování životní úrovně a boj proti chudobě“ v zemích globálního Jihu.<sup>131</sup> Cílem organizace je vytvoření nového standardu obchodování a v důsledku dosažení inkluzivního růstu a naplnění SDGs. Posláním Fairtrade je boj za práva producentů a umožnění důstojného života lidí globálního Jihu. Členem mohou být pouze subjekty, které nebyly založeny za podnikatelským účelem, což značí, že účelem organizace není

---

<sup>129</sup> Budeme muset dávat víc. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/44-budeme-muset-davat-vic.htm>, Nepomáháme Iráku, ale firmám, které z toho profitují. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/54-nepomahame-iraku-ale-firmam-ktere-z-toho-profituji-rozhovor.htm>, Volnější obchod může pomoci chudým. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/135-volnejsi-obchod-pomuze-i-chudym.htm>

<sup>130</sup> Jak se vyrábí zdravá ekonomika. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/578-unctad-xii-jak-se-vyrabi-zdrava-ekonomika.htm>

<sup>131</sup> Fairtrade, „Strategie Fairtrade Česko a Slovensko 2016 – 2020“, s. 2., Fairtrade Česko a Slovensko, „Stanovy“.

protežování zájmů firem globálního Severu. Středem diskurzu Fairtrade je obchod. Organizace tedy nepochybuje o možném pozitivním přínosu účasti soukromého sektoru no rozvojové politice, trvá však na respektu principu férového partnerství lokálního a zahraničního soukromého sektoru. Jinými slovy, činnost soukromého sektoru je pro trvale udržitelný rozvoj podle Fairtrade klíčová, avšak pouze je-li ve středu zájmu důstojný život obyvatel globálního Jihu, nikoli podnikatelské příležitosti firem provenience vyspělých zemí. V tomto smyslu Fairtrade volá po intencionální korporátní společenské odpovědnosti a sama může být nahlížena jako ztělesnění záměrného pozitivního chování ve vztahu k rozvoji. Taková je také v diskurzu Člověka v tísní.

Soukromé subjekty používající značku Fairtrade jsou prezentovány jako protipól korporací. V diskurzu o férovém obchodu se tak konstruuje pozitivní identita firem používajících značku Fairtrade, které pociťují společenskou zodpovědnost a dbají na zlepšování podmínek obchodu, a tedy na rozvoj a zlepšení životních podmínek obyvatel zemí globálního Jihu, v kontrastu k bezohledným korporacím sledujícím čistě vlastní zájmy. Lze tedy říci, že Člověk v tísní tedy v některých případech připouští, intencionálně pozitivní vliv soukromého sektoru na rozvoj, avšak zejména v kontrastu s opakem. Skepse vůči soukromému sektoru se projevuje zpochybňováním legitimacy motivů firem hlásících se ke společenské odpovědnosti a poukazováním na jejich falešnost, která pramení z poptávky po pozitivní image a PR.<sup>132</sup>

Odmítavý postoj ke způsobům poskytování rozvojové spolupráce vyjadřuje rovněž FoRS, například kritikou vývozních úvěrů, které podle analýzy fóra slouží firmám a korporacím donorských zemí.<sup>133</sup> Vůči přítomnému aspektu zjištění české zahraniční rozvojové spolupráce související s angažmá soukromého sektoru se vedle klíčového zástupce neziskového sektoru, Člověka v tísní, negativně vymezil také Výbor pro rozvojovou pomoc OECD. Ve svém speciálním peer review české rozvojové politiky v roce 2007 Výbor upozornil na používání politiky rozvojové spolupráce k proexportním a obchodním aktivitám. Taková praxe nebyla podle OECD v souladu s definicí rozvojové pomoci a bylo potřeba ji ukončit. Podobně i Světová banka konstatovala, že český systém

---

<sup>132</sup> Nemorální nákupy. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/137-nemoralni-nakupy.htm>, Velké firmy nezajímá bezprávi. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/286-velke-firmy-nezajima-bezpravi-rozhovor-s-t-tozickou.htm>, OFFSIDE! Velké firmy porušují pravidla. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/377-offside-velke-firmy-porusuji-pravidla.htm>

<sup>133</sup> FoRS, „Studie o zahraniční rozvojové spolupráci České republiky za rok 2007“, (Praha, 2008), s. 17.

poskytování rozvojové pomoci je řízen komerčně a chybí mu větší důraz na výsledky, pokud jde o vytyčené rozvojové cíle.<sup>134</sup> Dominantní diskurz představitelů neziskového sektoru tak zřejmě reflektoval skutečné problémy české politiky rozvojové spolupráce.

Naopak Ministerstvo průmyslu a obchodu dlouhodobě<sup>135</sup> zastává komerční charakter rozvojových projektů. Role MPO je, pokud jde o politiku rozvojové spolupráce, zejména o prosazování zájmů českých podnikatelských subjektů.<sup>136</sup> Pakliže MPO hovoří o soukromém sektoru ve vztahu k rozvojové spolupráci, hovoří o českých podnikatelských subjektech, z definice spadají do kategorie třetí, soukromý sektor pro rozvoj, protože tyto jsou přímými účastníky politiky rozvojové pomoci, tudíž jejich aktivity musí, v souladu s principy ZRS, sloužit primárně rozvojem zemím.

Z pohledu diskurzivní analýzy se někdy zdá, jako by rozvoj byl z perspektivy MPO vedlejším produktem obchodní činnosti českých firem, protože ministerstvo v dokumentech publikovaných na oficiálních stránkách tihne k častému zdůrazňování ekonomického přínosu pro české firmy, spíše než pozitivního dopadu na rozvoj v cílové zemi. Na druhou stranu, pro diskurz MPO je také příznačný výskyt soukromého sektoru spadající do druhé kategorie, v jejímž rámci jsou firmy provenience země příjemce předmětem. Jinými slovy, MPO zdůrazňuje také důležitost rozvoje tamního soukromého sektoru, ať už se jedná o průmysl či zemědělství. Podstatou projektů je podle slov MPO „zejména pomoc partnerským státům při usnadňování a liberalizaci jejich obchodu, odstraňování administrativních bariér, podpoře budování podnikatelského klimatu v zemi, rozvoji malých a středních podniků“<sup>137</sup>

Ve své rétorice MPO typicky asociuje účast českých firem s výstavbou místních kapacit, předáním know-how, rozvojem trhu práce v souvislosti se zaváděním nových technologií, energetickou soběstačností a rozvojem dopravní infrastruktury či

---

<sup>134</sup> DAC, „Zpráva Výboru OECD pro rozvojovou pomoc o zahraniční rozvojové spolupráci ČR“, 2007., Horký-Hlucháň, Ondřej, „Rozvojový rozměr české zahraniční politiky“ v Česká zahraniční politika v roce 2007, (ÚMV Praha, 2007).

<sup>135</sup> Ve vzorku tematicky relevantních článků (10) publikovaných od roku 2007 po současnost na oficiálních stránkách, dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podpora-exportu/projekty-rozvojove-spoluprace-aid-for-trade/archiv.htm>

<sup>137</sup> Zahraniční rozvojová spolupráce z pohledu MPO v roce 2014. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podpora-exportu/projekty-rozvojove-spoluprace-aid-for-trade/projekty-zahranicni-rozvojove-spoluprace-cr-program-aid-for-trade-realizovane-v-gesci-mpo-v-roce-2014--155558/>



budováním sociální zodpovědnosti místních firem.<sup>138</sup> Ve vztahu k těmto cílům či aspektům rozvoje s lokálním soukromým sektorem na straně jedné pak MPO neopomíjí zmiňovat posílení české konkurenceschopnosti, liberalizaci obchodu a udržitelnou obchodní výměnu. Shodným prvkem diskurzu zkoumaných tematicky relevantních článků je explicitní či implicitní korelace mezi otevřeností obchodu, plodností vzájemné obchodní výměny a příznivým podnikatelským prostředím na straně jedné a rozvojem na straně druhé. Například úspěšná komerční spolupráce podle rétoriky ministerstva vytváří v důsledku pracovní místa, čímž přispívá k rozvoji. Komerční charakter je podle MPO klíčovým pro udržitelnost projektu i po skončení financování veřejnými zdroji.<sup>139</sup>

Je tedy evidentní, že v případě Ministerstva průmyslu a obchodu bezkonkurenčně dominuje diskurz obchodu a svobodného podnikání jakožto katalyzátoru rozvoje – podnikání a fungující vzájemná obchodní výměna v diskurzu implikují růst expertízy, zaměstnanost a v neposlední řadě onu zmíněnou udržitelnost. Podle slov MPO má rozvojová spolupráce sloužit cílovým zemím, vzhledem k tomu, že jeho praxe z definice vychází z koncepcí a strategických dokumentů rámuje politiky zahraniční rozvojové spolupráce. Zřejmý komerční charakter praxe ministerstva však otevírá prostor pro polemiku o plnění účelu rozvojové spolupráce.

### **3.6 Globální ekonomická krize a „komercializace“ českého rozvojového diskurzu**

Pokud jde o proměny diskurzu neziskových nevládních subjektů a v čase, zejména po roce 2008/2009 se v diskurzu FoRS reprezentujícím také zástupce neziskových nevládních organizací postupem času otevírá prostor pro soukromý sektor. Ve svých pravidelných výstupech organizace začíná zmiňovat koncept inovativního partnerství veřejného sektoru se soukromým, tzv. PPP (*Public Private Partnership*) a konstatuje nedostatečnost disponibilních vládních prostředků pro budování tohoto

---

<sup>138</sup> Zahraniční rozvojová spolupráce z pohledu MPO v roce 2011. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podpora-exportu/projekty-rozvojove-spoluprace-aid-for-trade/zahranicni-rozvojova-spoluprace-z-pohledu-mpo-v-roce-2011--85519/>

<sup>139</sup> Úspěšná realizace projektů zahraniční rozvojové spolupráce. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podpora-exportu/projekty-rozvojove-spoluprace-aid-for-trade/uspesna-realizace-projektu-zahranicni-rozvojove-spoluprace--77489/>

partnerství, které může pozitivně působit na zvyšování společenské odpovědnosti firem a pozitivně tak přispívat k rozvoji.<sup>140</sup>

Postupem času Fórum začíná považovat soukromý sektor za klíčového aktéra mezinárodního rozvoje<sup>141</sup> a jeho účast na rozvojových projektech vidí jako nutnost, protože bez „multisektorové spolupráce všech aktérů nelze dosáhnout kvalitní a dlouhodobě udržitelné výsledky“,<sup>142</sup> a protože bez soukromého sektoru se efektivní rozvojová spolupráce neobejde.<sup>143</sup> V roce 2013 pak Fórum dokonce konstatuje, že pro udržitelný ekonomický růst má soukromý sektor výrazně vyšší impakt, než sektor neziskový, proto je pro implementaci projektů tak potřebný.<sup>144</sup> „[...] Hospodářský růst a rozvoj soukromého sektoru musí být nedílnou součástí rozvojových politik [...]“<sup>145</sup> Fórum systematicky upozorňuje na nízkou intenzitu spolupráce se soukromým sektorem, nedostatečnou debatu o možnostech partnerství s ním a na nedostatečnou vládní podporu v této oblasti.<sup>146</sup>

Je evidentní, že nevládní neziskový sektor se v diskurzivní rovině obrací k podnikatelským subjektům a vnímá jejich potenciální pozitivní přínos v oblasti rozvojové politiky, jejich účast asociuje zejména s efektivitou a udržitelností. Postupem času začíná vnímat podnikatelské subjekty dokonce jako klíčové partnery, jejichž participace na rozvojové politice je pro její úspěšnost stěžejní. FoRS neopomíná důležitost rozvoje místních podniků v cílových zemích. Majoritně se však hovoří zejména o českých firmách, v konceptuálním rámci spadajících do třetí kategorie, *soukromý sektor pro rozvoj*. Aktivity soukromého sektoru jsou diskurzivně běžně asociovány s vytvářením pracovních míst nebo budováním kapacit, předáváním know-how, a v důsledku s kultivací zdravého podnikatelského prostředí v cílové zemi, které je vnímáno jako základ trvale udržitelného rozvoje.

---

<sup>140</sup> FoRS, „Česká pomoc na rozcestí. Zpráva nevládních neziskových organizací o zahraniční rozvojové spolupráci 2008-2009“ (Praha, 2009), s. 17., FoRS, „Hledání cest spolupráce v rozvojových zemích. Studie o potřebách, limitech a příležitostech pro spolupráci mezi českým neziskovým sektorem, soukromým sektorem a vědou a výzkumem v rozvojové spolupráci“, (Praha, 2013), s. 24

<sup>141</sup> FoRS, „Hledání cest spolupráce v rozvojových zemích. Studie o potřebách, limitech a příležitostech pro spolupráci mezi českým neziskovým sektorem, soukromým sektorem a vědou a výzkumem v rozvojové spolupráci“, (Praha, 2013), s. 16., Rada pro ZRS, „Záznam z 15. schůze“, 2010.

<sup>142</sup> FoRS, „Efektivnost rozvoje – hledání nových cest“ (Praha, 2009), s. 11, 27.

<sup>143</sup> FoRS, „Aidwatch 2014“, (Praha, 2014), s. 48.

<sup>144</sup> FoRS, „How can economic growth work for development of developing countries“, (Praha, 2013).

<sup>145</sup> FoRS, „Hledání cest spolupráce v rozvojových zemích. Studie o potřebách, limitech a příležitostech pro spolupráci mezi českým neziskovým sektorem, soukromým sektorem a vědou a výzkumem v rozvojové spolupráci“, (Praha, 2013), s. 16, 17.

<sup>146</sup> Ibid., s. 36

Důležitým faktorem vysvětlujícím tuto diskurzivní tendenci je v tomto kontextu bezesporu globální ekonomická krize – diskurzivní příklon k soukromému sektoru je časově patrný v přímé návaznosti na ní a na krácení rozpočtů na bilaterální rozvojovou spolupráci od roku 2008. Je tedy reflexí potřeby nalézt nové způsoby financování jednak rozvojových projektů, ale také neziskových organizací. FoRS svým způsobem konstruuje v období po krizi obraz soukromého sektoru jako klíčového partnera v doméně rozvojové politiky a jako potřebného katalyzátoru pro trvale udržitelný rozvoj zemí globálního Jihu.

Bylo by však přehnané tvrdit, že v důsledku hospodářské krize jsou náhle české firmy pro zástupce neziskového sektoru „všelákem“ na komplexní rozvojové problémy globálního Jihu – FoRS neopomíná upozorňovat, že ne všechny činnosti podnikatelských subjektů nutně přirozeně vedou k nastartování rozvoje. Fórum upozorňuje, že aktivity soukromého sektoru musí být v souladu s principy a cíli ZRS. To může být, vzhledem k primární motivaci ziskem, důvodem relativně nízkého zájmu firem spoluvytvářet rozvojovou politiku a aktivně pozitivně působit na socio-ekonomickou situaci místního obyvatelstva či životní prostředí. Na diskurzu FoRSu je ve vztahu k soukromému sektoru tedy patrný jistý kritický aspekt, avšak pozitivní obraz soukromého sektoru s potenciálem aktivně pozitivně působit na rozvoj zejména po počátku hospodářské krize je nezanedbatelný. Diskurz FoRSu v letech po krizi lze proto charakterizovat jako pozitivně střízlivý.

Nelze také nechat bez povšimnutí fenomén diskurzivní inklinace k ekonomickému *růstu* jako důležitému prvku rozvoje zemí globálního Jihu, která je patrná z výše předložených citací z roku 2013. Jestliže neziskové nevládní organizace v rámci rozvojové politiky obecně nejvíce tíhnou, v porovnání s ostatními rozvojovými aktéry, k akcentu na jednotlivce a jeho kvalitu života, v letech následujících po hospodářské krizi se i u nich objevuje tendence prezentovat ekonomický růst jako předpoklad trvale udržitelného rozvoje.<sup>147</sup>

Tento trend je součástí širší vlny akcentování ekonomického růstu a role soukromého sektoru znatelného v diskurzu vlády i MZV. Poprvé od kompletního obnovení rozvojové spolupráce vláda v roce 2013 zohlednila potenciál soukromého

---

<sup>147</sup> FoRS, „Hledání cest spolupráce v rozvojových zemích“, s. 16, 17., Rada pro ZRS, „Záznam z 29. schůze“, 2013.

sektoru ve svém prohlášení. Explicitně deklaruje, že pro „zlepšení fungování systému zahraniční rozvojové pomoci podpoří vláda větší zapojení soukromého sektoru do rozvojových projektů“<sup>148</sup> Optikou diskurzivní analýzy vláda pokládala do kauzálního vztahu účast českého soukromého sektoru na rozvojové politice se zlepšením fungování této politiky. Dlužno dodat, že rozvojová politika se v programovém prohlášení vyskytuje výhradně ve spojení s ekonomickou diplomacií, posilováním mezinárodní české konkurenceschopnosti, podporou českých firem a otevíráním nových trhů. To otevírá prostor pro domněnku, že z pohledu Rusnokovy vlády obchodní expanze českých firem mohla přispět k rozvoji méně rozvinutých zemí. Pro spolehlivé rozklíčování je však vládní prohlášení příliš strohé.

Diskurzivní příklon k soukromému sektoru je patrný rovněž a zmíněné úrovni MZV. Již výše bylo konstatováno, že diskurz Ministerstva zahraničních věcí obecně zrcadlí idealismus mezinárodních závazků. V pravidelných ministerských výstupech<sup>149</sup> se proto rozvojová spolupráce objevuje dlouhodobě jakožto nástroj pro boj s chudobou, pro kultivaci demokracie, respektu lidských práv atd. V této diskurzivní linii přirozeně pokračuje i Zákon a Koncepce o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí z roku 2010. S odvoláním na mezinárodní závazky a solidaritu Koncepce upozorňuje na obecnou nutnost nesnižovat objemy finančních prostředků určených na rozvojovou spolupráci v době krize. Jde-li o soukromý sektor, stručně zmiňuje, že partnerství s ním, může být vhodnou formou pomoci, avšak nevěnuje se podnikatelským subjektům a způsobům jejich začlenění do politiky příliš rozsáhle. V těchto dokumentech, které jsou věnovány speciálně politice rozvojové spolupráce, tedy role soukromého sektoru není příliš akcentována ani konkretizována. Není ani příliš zřejmé, o kterém soukromém sektoru se hovoří, jedná-li se výlučně o české firmy nebo naopak podnikatelské subjekty v zemích globálního Jihu.

Komerční charakter do diskurzu Ministerstva zahraničních věcí však přece proniká. Například Koncepce zahraniční politiky České republiky z roku 2011 bere rozvojovou spolupráci jako „komplexní nástroj české zahraniční politiky (i při prosazování ekonomických zájmů ČR v zahraničí).“<sup>150</sup> O upírání pozornosti MZV na

---

<sup>148</sup> Vláda České republiky, Programové prohlášení vlády 2013, dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/tema/Programove-prohlaseni-vlady-20130802.pdf>

<sup>149</sup> Prakticky ve všech dostupných Zprávách o zahraniční politice vydávaných MZV

<sup>150</sup> Zápis z 9. schůze Zahraničního výboru PS, 2. 3. 2011.

obchod svědčí přeřazení Odboru rozvojové spolupráce a humanitární pomoci do Sekce ekonomické diplomacie, ke kterému došlo v roce 2012. Důležitěji, v témže roce byl spuštěn program B2B „na podporu ekonomického partnerství českých komerčních subjektů“, který je považován za jeden z klíčových úspěchů.<sup>151</sup> Podle metodiky programu je „hlavní úsilí [...] věnováno hospodářskému růstu“. Program je podle ministerstva v synergii s podporou českého exportu a vedle pozitivních dopadů na rozvoj v zemích globálního Jihu má „generovat další podnikatelské příležitosti pro podnikatelské subjekty z ČR i z partnerské země“<sup>152</sup>

Zdá se tedy, že diskurz Ministerstva zahraničních věcí se svým způsobem přibližuje diskurzu Ministerstva průmyslu a obchodu, potažmo Platformy podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci. Na rozdíl od těchto aktérů však nevnímá MZV rozvojovou spolupráci prvoplánově jako nástroj podpory českého exportu.<sup>153</sup> Diskurz MZV pokládá aktivitu českého podnikatelského subjektu do kauzálního vztahu s budováním kapacit, zlepšováním pracovních podmínek místních obyvatel a posilováním konkurenceschopnosti. Důležitým aspektem diskurzu MZV je důraz na hospodářský růst, který je vnímán jako katalyzátor trvale udržitelného rozvoje.<sup>154</sup> Tento diskurz je zejména v po-krizových letech znatelný napříč resorty, které by měly, podle stanovisek Rady pro ZRS, podnikatelům participaci na rozvojové politice usnadňovat.<sup>155</sup>

Hospodářský růst a svobodná činnost soukromého sektoru byl v kontextu rozvojové politiky alfou a omegou již diskurzu prezidenta Václava Klause.<sup>156</sup> Po globální hospodářské krizi k důrazu na podnikatelský sektor inklinuje čím dál více i běžně idealistický diskurz MZV. V roce 2014 ministr zahraničí Lubomír Zaorálek v souvislosti s ekonomickou diplomacií a českými exportními zájmy konstatoval, že pro české podnikatelské subjekty nemusí být jednoduché pronikat na mimoevropské trhy, které jsou skvělým odbytištěm pro české firmy. Proto se ministerstvo bude snažit „zvýšit šance například prostřednictvím rozvojové spolupráce“. Deklaroval dokonce ambici přeměnit

---

<sup>151</sup> Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Stručný přehled zahraniční politiky České republiky v roce 2012“, s. 16.

<sup>152</sup> Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Program rozvojově-ekonomického partnerství“, (Praha, 2014), s. 3.

<sup>153</sup> Např. Ministerstvo průmyslu a obchodu, „Exportní strategie České republiky pro období 2012 – 2020“, s. 34.

<sup>154</sup> MZV ČR, „Program rozvojově-ekonomického partnerství“, s. 3.

<sup>155</sup> Rada pro ZRS, „Záznam ze 13. schůze“, 2010., Rada pro ZRS, „Záznam ze 12. schůze“, 2010.

<sup>156</sup> *Projev prezidenta republiky na 65. zasedání Valného shromáždění OSN* [online]. [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/2680>, *Projev prezidenta České republiky na Valném shromáždění OSN. Václav Klaus* [online]. [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/1936>

Ministerstvo zahraničních věcí na „Ministerstvo zahraničních příležitostí, které bude nepostradatelným, profesionálním spoluhráčem pro prosazování našich ekonomických zájmů a potřeb v globálním světě.“<sup>157</sup> V roce 2015 dokonce Zaorálek povýšil MZV na „Ministerstvo využitých zahraničních příležitostí.“<sup>158</sup>

Akcent MZV na aktivnější zapojování soukromého sektoru do ZRS je reflektován i aktivitami ministerstva, které organizuje akce zaměřené na podporu propojování rozvojových aktivit českých soukromých subjektů s veřejným a neziskovým sektorem či na podporu účasti českých firem, pokud jde o multilaterální spolupráci.<sup>159</sup> V roce 2016 uspořádalo MZV konferenci „Česká rozvojová pomoc jako investice“.<sup>160</sup> Výstupem panelů byla například tvrzení, že politika rozvojové spolupráce je prostorem pro české firmy,<sup>161</sup> nebo že účast soukromého sektoru na ZRS je klíčová pro komplementaci veřejných financí.<sup>162</sup> Ministerstvo tedy poukazuje na příležitosti, které česká zahraniční rozvojová spolupráce skýtá pro české firmy. Bez povšimnutí nelze nechat ani diskurzivní

---

<sup>157</sup> Týmový hráč: ministerstvo zahraničních příležitostí. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z:

[http://www.mzv.cz/jnp/cz/o\\_ministerstvu/archivy/clanky\\_a\\_projevy\\_ministru/clanky\\_a\\_projevy\\_ministra\\_zaoarka\\_2014/x2014\\_06\\_25\\_tymovy\\_hrac\\_ministerstvo\\_zahranicnich\\_prilezitosti.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministru/clanky_a_projevy_ministra_zaoarka_2014/x2014_06_25_tymovy_hrac_ministerstvo_zahranicnich_prilezitosti.html)

<sup>158</sup> Ministr Zaorálek pro E15: Šest změn v ekonomické diplomacii. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z:

[http://www.mzv.cz/jnp/cz/o\\_ministerstvu/archivy/clanky\\_a\\_projevy\\_ministru/clanky\\_a\\_projevy\\_ministra\\_zaoarka\\_2015/x2015\\_04\\_01\\_ministr\\_zaoaralek\\_pro\\_e15.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministru/clanky_a_projevy_ministra_zaoarka_2015/x2015_04_01_ministr_zaoaralek_pro_e15.html)

<sup>159</sup> Seminář k Programu rozvojově-ekonomického partnerství. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2013 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z:

[http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/dvoustranna\\_zrs\\_cr/sektory\\_projekty/projekty\\_rozvojove\\_ekonomickeho/seminar\\_k\\_programu\\_rozvojove.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/sektory_projekty/projekty_rozvojove_ekonomickeho/seminar_k_programu_rozvojove.html), Informační seminář pro české subjekty k Fondům vnější spolupráce EU dne 15. června 2015. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z:

[http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/aktualne/informacni\\_seminar\\_pro\\_ceske\\_subjekty\\_k.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/informacni_seminar_pro_ceske_subjekty_k.html), 4. kulatý stůl k propojování rozvojových činností soukromého, neziskového a veřejného sektoru v ZRS ČR. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z:

[http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/aktualne/x4\\_ulatory\\_stul\\_namestka\\_tlapy\\_k.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/x4_ulatory_stul_namestka_tlapy_k.html), Konference „Trendy ve financování rozvojové pomoci“. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z:

[http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/aktualne/konference\\_trendy\\_ve\\_financovani.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/konference_trendy_ve_financovani.html), Program rozvojového partnerství pro soukromý sektor (B2B). *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z:

[http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/aktualne/program\\_rozvojoveho\\_partnerstvi\\_pro.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/program_rozvojoveho_partnerstvi_pro.html).

<sup>160</sup> Konference „Česká rozvojová pomoc jako investice“. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z:

[http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti\\_a\\_media/tiskove\\_zpravy/x2016\\_06\\_03\\_konference\\_ceska\\_rozvojova\\_pomoc.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2016_06_03_konference_ceska_rozvojova_pomoc.html)

<sup>161</sup> Pavel Bělobrádek, *příspěvek do panelové diskuse na konferenci Česká rozvojová pomoc jako investice*, v vlastní zápisky autorky, 2016.

<sup>162</sup> Jiří Volf, *příspěvek do panelové diskuse na konferenci Česká rozvojová pomoc jako investice*, v vlastní zápisky autorky, 2016.

inklinaci k hospodářskému růstu, a právě jím podmíněnému rozvoji, kterou výstižně demonstruje název jednoho z panelů konference, „od charity k růstu“.

Účast českých firem na rozvojové spolupráci je z pohledu MZV velice důležitá, což také dává ministerstvo explicitně najevo ve svých výstupech a svými aktivitami. Asociování české rozvojové pomoci s pojem *investice* je na MZV v několika posledních letech typické pro zejména pro náměstka Martina Tlapu. Na rozdíl od pouhé *komerční návaznosti* často opakované Ministerstvem průmyslu a obchodu, *investice* v diskurzu MZV evokuje nejen zisky pro české firmy. Jedná se také o investici do české bezpečnosti (zejména v kontextu imigrační krize), do vzájemných vztahů i do globálního rozvoje. Jakkoli se může zdát, že v diskurzivní rovině dochází v případě MZV k instrumentalizaci zahraniční rozvojové spolupráce, ministerský diskurz zůstává vyvážený. Přesněji řečeno, prospěch českých firem plynoucí z rozvojové spolupráce vždy MZV asociuje s přínosem pro země globálního Jihu. Jinými slovy, diskurz establishmentu, včetně MZV, konstruuje „win-win“ vztah mezi českými firmami a zeměmi globálního Jihu, který může na vládní úrovni umožnit prosazení navyšování prostředků na rozvojovou spolupráci po souhlasu ostatních resrtů.

Že se soukromý sektor a ekonomický růst dostal do ohniska rozvojového diskurzu establishmentu ukazují i pravidelné výstupy České rozvojové agentury. Od samého počátku publikace výročních přehledů o rozvojové spolupráci, Česká republika pomáhá, v roce 2008 až do současnosti spojuje ČRA účast českých firem na ZRS zejména s posilováním konkurenceschopnosti firem místních, zlepšováním podnikatelského klimatu, výstavbou kapacit a infrastruktury. V diskurzu je kladen důraz na český a zároveň místní soukromý sektor, jejichž součinnost katalyzuje pozitivní udržitelné společensko-ekonomické změny. V souladu s dlouhodobým po-krizovým charakterem ministerského diskurzu podle ČRA „má soukromý sektor v mezinárodním rozvoji nezastupitelnou roli. Přináší místním lidem nové příležitosti, předává potřebné know-how a přispívá ke zlepšení podnikatelského prostředí v daných zemích,“<sup>163</sup> a světová chudoba nemůže být citelně snížena bez soukromého sektoru jako rovnocenného motoru dalšího rozvoje.<sup>164</sup>

---

<sup>163</sup> Program B2B. *Česká rozvojová agentura* [online]. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/jak-se-zapojit/soukromy-sektor/>

<sup>164</sup> ČRA, „Česká republika pomáhá“, (Praha, 2012), s. 2.

Nezbytnou součástí analýzy je také perspektiva samotného soukromého sektoru, pro účely výzkumu vhodné Platformy podnikatelů pro rozvojovou spolupráci (PPZRS). Z výzkumu všech veřejně dostupných Zpravodajů organizace má diskurz Platformy obecně dva aspekty. Na jednu stranu prezentuje Platforma účast soukromého sektoru na rozvojové spolupráci jako předpoklad udržitelnosti ekonomického rozvoje, klade důraz na princip partnerství, posilování konkurenceschopnosti lokálních firem a budování příznivého podnikatelského klimatu v zemích globálního Jihu. Platforma o pozitivních přínosech byznysu pro rozvoj nepochybuje: „[podnikatelé] [...] jsou často schopni ukázat na nesprávná rozvojová řešení a navrhnout rozumnější.“<sup>165</sup> Zároveň se Platforma snaží distancovat od sledování čistě komerčních motivací: „[...] scestné je podezření, že [podnikatelé] nadělají jmění na hladovějících chudácích s nemožností dostat se k pitné vodě.“<sup>166</sup>

Paradoxně však dominuje diskurzivní aspekt českých komerčních zájmů – organizace otevřeně usiluje o výhodné pozice pro české dodavatele a o úspěšnost českých firem v rozvojových projektech.<sup>167</sup> Jejím posláním je „otevírání dveří na nové trhy pro české subjekty“ a „v příštích letech chce [...] hrát ještě významnější roli v zahraničně rozvojové spolupráci a v prosazování zájmů českých podnikatelů.“<sup>168</sup> Konečně, „rozvojové země, které mají nastartovaný ekonomický růst [...] jsou zajímavou podnikatelskou příležitostí“<sup>169</sup> V globální ekonomické krizi a nedostatku veřejných financí na rozvojovou spolupráci Platforma navíc spatřuje nové příležitosti pro podnikání v rozvojových zemích. Explicitně říká, že soukromý kapitál a zejména investice jsou vkládány do projektů v očekávání komerční návaznosti a od veřejného sektoru očekává vytváření rámců usnadňujících chod byznysu v rozvojových zemích. České firmy by podle slov Platformy neměly ztrácet konkurenceschopnost ve vztahu k podnikatelům zemí globálního Jihu.<sup>170</sup>

Jakkoli Platforma veřejně hovoří o důležitosti rozvoje lokálních firem, předávání know-how, o budování kapacit, či důležitosti komerčního charakteru pro udržitelnost, či

---

<sup>165</sup> PPZRS, „Zpravodaj 3/2015“, s. 1.

<sup>166</sup> PPZRS, „Zpravodaj 2/2014“, s. 2.

<sup>167</sup> To platforma pokládá za svou misi, jak lze dohledat v každém čísle Zpravodaje Platformy.

<sup>168</sup> PPZRS, „Zpravodaj 3/2014“, s. 1, 2.

<sup>169</sup> PPZRS, „Zpravodaj 4/2016“, s. 1.

<sup>170</sup> PPZRS, „Zpravodaj 1/2015“, s. 1.



deklaruje, že prioritou musí být vždy rozvoj cílových zemí,<sup>171</sup> často se zdá, že jejím cílem je spíše nalézání odbytišť českých statků a služeb v rozvojových zemích,<sup>172</sup> což demonstruje také tvrzení, že české firmy mohou reagovat na „poptávku ČRA, bude-li odpovídat jejich nabídce“<sup>173</sup>

Ve vztahu ke kategoriím rámujevím diskurzivní analýzu zařazuje diskurz PPZRS český soukromý sektor do kategorie třetí, tedy mezi subjekty aktivně a záměrně pozitivně působící na rozvoj rozvojových zemí. Na druhou stranu, nad aspektem intencionálního „konání dobra“ českými firmami výrazně převládá prvek podpory českých obchodních zájmů.

Komercializace diskurzu se konečně objevuje i u zástupce neziskového sektoru, Člověka v tísní, jehož diskurz je tradičně k soukromému sektoru kritický. Postupem času textových výstupů, ve kterých se o soukromém sektoru hovoří proporcionálně více ve světle pozitivním než negativním, a to zejména v kontextu již zmíněné společenské odpovědnost, přibývá. Podle autorů článků se již některé firmy „naučily, jak pomáhat. Nevěnují tomu jen peníze, ale i hodně energie a osobního nasazení“ a „[...] umí většinou pomáhat lépe než státní úředníci.“<sup>174</sup> Dalo by se říci, že důvěra autorů článků Člověka v tísní v soukromý sektor a jeho potenciální přínos pro rozvoj s postupem času mírně narůstá.

Zajímavé je, že v tomto kontextu se jedná zejména o firmy z vlastní iniciativy přispívající k rozvoji v důsledku cítění společenské odpovědnosti, nikoli o firmy přispívající k rozvoji na základě veřejných dotací a v partnerství se státem. Zdá se, že autoři článků Člověka v tísní obecně vykazují spíše tendenci k nedůvěře v kombinaci soukromý sektor-dotace. Výhody, které plynou z investic zahraničních firem podpořených veřejnými dotacemi, jako je například rozvoj infrastruktury, jsou podle nich totiž převáženy nevýhodami jako je distorze trhu, včetně toho pracovního a faktické navracení finančních toků zpět do dárcovské země.<sup>175</sup> Veřejný sektor však přece jen hraje důležitou roli, a to ve vytváření příznivých podmínek - „politici a ekonomové by se

---

<sup>171</sup> Například na 20. nebo 39. schůzi meziresortní Rady pro ZRS aj., „Záznam z 20. schůze Rady pro ZRS“, 2011., „Záznam z 39. schůze Rady pro ZRS“, 2015.

<sup>172</sup> Ibid.

<sup>173</sup> PPZRS, „Zpravodaj 4/2015“, s. 2.

<sup>174</sup> Éra zodpovědných mecenášů. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/574-era-zodpovednych-mecenasu.htm>

<sup>175</sup> Indie a Čína soupeří o Afriku. Západ mluví o kolonialismu. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09].

Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1115-indie-a-cina-souperi-o-afriku-zapad-mluvi-o-kolonialismu.htm>

měli soustředit na způsoby [...], jakými vytvořit prostředí, v němž nadnárodní firmy chudým komunitám pomáhají, nikoliv škodí“, protože mezinárodní obchod sám od sebe rozvoj zemí globálního Jihu nezajistí.<sup>176</sup> V tomto smyslu zůstává diskurz vzdálen neoliberálnímu charakteru.

Zdá se však, že i neoliberální nádech diskurzu Člověka v tísní postupem času sílí. 20. 8. 2012 publikovala organizace na svých stránkách článek s názvem *Afrika je ready*<sup>177</sup>. Článek s odkazy na promluvy podnikatelů účastnících se finále soutěže Ernst & Young Světový podnikatel roku 2012 v Monte Carlu poukazuje, že byznys vytváří pracovní místa a prosperitu, pomáhá ve zdravotnictví, vzdělání, infrastrukturu a v důsledku umožňuje lidem vymanit se z chudoby. O podnikatelských subjektech hovoří jako o soukromém sektoru spadajícím do třetí kategorie, tedy jako o subjektech záměrně cílících na pozitivní dopad na rozvoj. Tento pozitivní dopad, jak plyne z článku, je důsledkem částečně korporátní společenské odpovědnosti, ale neopomenutelně je také přirozeným důsledkem samotné podnikatelské činnosti a růstu. Závěrem, Afrika skýtá skvělé obchodní příležitosti a byznys jí může přinést mnoho pozitivního.

Hned následující den, 21. 8. 2012, se na webu objevil článek *České podniky objevují Afriku* či *Češi objevují Afriku. Nejde o safari, ale o peníze*.<sup>178</sup> Článek prvoplánově hovoří o a potenciálu afrických ekonomik a o skvělém odbytišti českého exportu, kterým africké trhy jsou a zabývá se v podstatě jen expanzí českých firem do perspektivních afrických zemí. Jako by článek ze dne předcházejícího legitimizoval svobodnou expanzi českých firem. Až na letmou zmínku o budování infrastruktury opomíjí aspekt rozvoje afrických zemí a o státu či veřejném sektoru jako důležitém regulátorovi řeč není. Zdá se tedy, že Člověk v tísní postupem času akceptuje, že v důsledku rozvoj může být produktem /zodpovědného/ podnikání.<sup>179</sup> Například článek *Bilionový byznys leží v Africe*<sup>180</sup> znovu zdůrazňuje, že Česko chce proniknout na perspektivní africké trhy,

---

<sup>176</sup> Jak se vyrábí zdravá ekonomika. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/578-unctad-xii-jak-se-vyrabi-zdrava-ekonomika.htm>

<sup>177</sup> Afrika je ready. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1184-afrika-je-ready.htm>

<sup>178</sup> České podniky objevují Afriku. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1185-ceske-podniky-objevuji-afriku.htm>, Češi objevují Afriku. Nejde o safari, ale o peníze. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1334-cesi-objevuji-afriku-nejde-o-safari-ale-o-penize.htm>

<sup>179</sup> Jako například zde: České podniky objevují Afriku. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1207-rozvoj-jako-byznys.htm>

<sup>180</sup> Bilionový byznys leží v Africe. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1689-bilionovy-byznys-lezi-v-africe.htm>

přičemž se prvotně věnuje potenciálu, který mají africké trhy pro české firmy a sekundárně pak konstatuje, že „[...] Češi v Africe jednájí tak, aby nepomáhali jen sobě.“ „Investice mají cílit k tomu, aby se práce a zkušenosti dostávaly k místním obyvatelům, podmínkou [...] je, aby africké státy bojovaly s korupcí a mířily ke stabilním demokratickým vládám“<sup>181</sup>

Je evidentní, že Člověk v tísní tíhne, postupem času, k větší důvěře v možné pozitivní přínosy soukromého sektoru pro rozvoj. O soukromém sektoru, pokud jde o pozitivní aspekt jeho činnosti, hovoří jako o firmách spadajících do třetí kategorie, kategorie soukromých subjektů intencionálně pozitivně působících na rozvoj. Zároveň postupem času sílí neoliberalní nádech pozitivního diskurzu, tedy že rozvoj je důsledkem zodpovědného podnikání. V tomto kontextu je ve zkoumaných člancích řeč zejména o českých firmách. Role státu je v tomto diskurzu důležitá jakožto role regulátora, který by měl pomoci ve vytváření vhodných podmínek pro dobré fungování zodpovědného podnikání. Naopak jde-li o jeho angažmá prostřednictvím dotací, jsou autoři zkoumaných článků spíše skeptičtější.

I přes sílení důvěry v možné pozitivní účinky angažmá soukromého sektoru do rozvoje nepřestává být organizace kritická vůči mezinárodním korporacím, které kontinuálně pokládá do korelace s daňovými úniky, sociálními, ekonomickými i environmentálními problémy a celkově chudobou zemí globálního Jihu.

## 4. Závěr

Cílem této práce bylo poskytnout přehled o diskurzech ve vztahu k soukromému sektoru a jeho účasti na české politice rozvojové spolupráce. Přestože se někteří čeští autoři zabývající se problematikou rozvojové pomoci ve svém díle dotýkají tématu soukromého sektoru, publikace zaměřená čistě na soukromý sektor v diskurzu a na proměny tohoto diskurzu v českém prostředí doposud chybí. Práce vycházela z přesvědčení, že studium rozvojového diskurzu ve vztahu k soukromému sektoru si pozornost zaslouží. Umožní nahlédnout vnímání soukromého sektoru v oblasti rozvojové spolupráce z perspektivy různých aktérů a v důsledku může umožnit lepší porozumění politické praxi.

Pro výzkum byla využita metoda diskurzivní analýzy. Zkoumáno bylo období od počátku roku 1995 do března 2017, tedy od kompletního obnovení české politiky

---

<sup>181</sup> Ibid.

rozvojové spolupráce po současnost, a analyzovány byly tematicky relevantní veřejně dostupné textové výstupy klíčových aktérů podílejících se na vytváření české politiky rozvojové spolupráce. Cílem prováděné analýzy bylo, za pomoci popsaného konceptuálního rámce, zmapovat klíčové diskurzy ve vztahu k soukromému sektoru v oblasti rozvojové spolupráce v daném období a ve vztahu k různým subjektům rozvojové konstience.

Ukázala jsem, že v závislosti na různých aktérech vytvářejících český rozvojový diskurz a rozvojovou politiku, i v závislosti na čase, se český rozvojový diskurz významně proměňuje, respektive lze identifikovat jeho různé formy. Následující typizace diskurzů je schematickým shrnutím poznatků induktivního výzkumu této práce, jehož ambicí bylo zmapování diskurzivních trendů v oblasti české politiky rozvojové spolupráce od jejího kompletního obnovení v roce 1995 po současnost.

#### Diskurz „Soukromý sektor - tabu“

Počáteční roky obnovené české rozvojové spolupráce, od 1995 přibližně do počátku nového tisíciletí, jsou ve znamení až diskurzivního nezájmu státních aktérů. Politice rozvojové spolupráce obecně parlament, vláda, prezident i zainteresované resorty věnují ve svých pravidelných publikovaných výstupech velmi málo pozornosti. Explicitní odkazy na soukromý sektor, případně detailnější rozpracování potenciální role v oblasti politiky rozvojové spolupráce, prakticky chybí, což je trochu překvapivé vzhledem k tomu, že soukromý sektor byl tradičně vždy významným realizátorem české rozvojové pomoci. Jedním z hlavních důvodů pro diskurzivní distanc státních aktérů od problematiky v počátečních letech obnovené ZRS je pravděpodobně nízká míra koncepční propracovanosti diskutované politiky v kombinaci s nízkou prioritou. Jedním z důvodů takřka nepřítomnosti odkazů na soukromý sektor a jeho roli v oficiálních publikovaných výstupech establishmentu může také být dědictví socialistické minulosti, kdy praktiky spojené s angažmá soukromého sektoru v politice rozvojové spolupráce byly ideologicky zatížené a nebyly v souladu s dnešními definicemi rozvojové spolupráce.

Někteří státní aktéři identifikovali potřebu intenzivnějšího zapojení českého soukromého sektoru do rozvojové spolupráce ve víře v pozitivní přínos pro tuto politiku,

za účelem získání podpory politiky rozvojové spolupráce. Implicitně asociovali aktivní participaci soukromého sektoru s pozitivním efektem na rozvojovou spolupráci a přispěli tak ke konstrukci pozitivní image soukromého sektoru a k budování konceptu soukromého sektoru intencionálně pozitivně působícího na rozvoj (kategorie 3). Důležité je nicméně dodat, že v diskurzu chybí odkazy na konkrétní potenciální přínosy účasti soukromého sektoru, jeho aktivity, jeho vlastnosti. Přes formální zmínky o soukromém sektoru ve vztahu k rozvojové spolupráci v dostupných dokumentech diskurzivní nezájem establishmentu prakticky trval až do vstupu do Evropské unie, a to i přes vytváření nových koncepčních dokumentů nebo formální povinnost České republiky plnit mezinárodní závazky, konkrétně Rozvojové cíle tisíciletí. Tento diskurz, či možná spíše diskurzivní nezájem establishmentu, se promítá v dlouhodobé neambicióznosti české politiky rozvojové spolupráce, v rigiditě hledat inovativní financování rozvoje a v důsledku například i ve stagnaci ODA.

#### Diskurz „Platíme, chceme české firmy v rozvojové spolupráci“

Se vstupem do Evropské unie se český establishment ocitl pod tlakem na přejímání evropských standardů, což se projevilo institucionálními změnami na půdě MZV a vytvořením nových dokumentů rámujičích českou rozvojovou spolupráci. Tato praxe evokuje dojem zvýšeného zájmu českého establishmentu o rozvojovou politiku, avšak diskurzivní nezájem o intenzivnější participaci soukromého sektoru ze strany vlády, MZV i parlamentu svým způsobem trval i po vstupu České republiky – v dostupných českých koncepčních dokumentech nenalezneme konkrétnější rozpracování, pokud jde o podnikatelské subjekty a jejich případné zapojení do rozvoje. Na druhou stranu, se vstupem do EU se objevuje dlouhodobý trend obecného volání po účasti českých firem na multilaterální rozvojové spolupráci. Z definice situace, kdy establishment požaduje aktivní účast soukromých subjektů na rozvojových politikách, plyne kategorizace českých podnikatelských subjektů opět do kategorie třetí, soukromý sektor pro rozvoj. Diskurzivním ospravedlněním zapojení českých subjektů není však tolik potenciální přínos českých firem pro rozvoj, jako spíše fakt, že česká vláda platí obligatorní příspěvky do společných fondů určených na rozvoj. Opět je tedy upozaděn aspekt přínosu českých firem. Ač jsou počátky tohoto diskurzu spojeny zejména se vstupem do EU, tento diskurz se napříč resorty a v Poslanecké sněmovně kontinuálně objevuje do současnosti.

Někteří aktéři kladou v tomto smyslu dlouhodobě důraz na začlenění českých firem také do bilaterální spolupráce, zejména Platforma podnikatelů pro rozvojovou spolupráci a Ministerstvo průmyslu a obchodu. Jinými slovy, existuje u nich diskurzivní tendence primárního protežování českých zájmů. Je nicméně nutné dodat, že jejich diskurz není ve své podstatě výlučně o českých ekonomických zájmech, zájmech českých podnikatelských subjektů. V tomto kontextu diskurz obsahuje i odkazy na pozitivní efekty, které český soukromý sektor může na rozvoj mít. Toto však může být důsledkem sociálního učení a reflexe diskurzu mezinárodních organizací zaměřeného primárně na zájmy recipienta, nikoli donora, který může být pro ostatní aktéry české rozvojové konstituce akceptovatelnější než diskurz centrováný na české zájmy. Obecně tento diskurz může otevírat prostor pro protežování českých komerčních zájmů.

#### Diskurz „Soukromý sektor, bezohledný ničitel“

V novém tisíciletí se v souvislosti s mezinárodními závazky plynoucími z členství v mezinárodních organizacích politika rozvojové spolupráce obecně posunula blíže směrem ke středu zájmů státních aktérů a do rozvojového diskurzu začal intenzivněji zasahovat neziskový sektor. Přibližně od roku 2003 vnáší zástupce neziskového sektoru do diskurzu ostrou kritiku soukromých subjektů, která trvá až do současnosti. Diskurz vytváří obraz soukromého sektoru jako bezohledného aktéra, sobecky sledujícího své zájmy bez zřetele na životní úroveň obyvatel globálního Jihu. V tomto ohledu řadí diskurz soukromý sektor do kategorie první, mezi firmy neintencionálně působící na rozvoj, a to negativně. Podnikatelské subjekty, zejména mezinárodní, jsou asociovány s negativními, byť nezáměrnými, socio-ekonomickými a environmentálními dopady na země globálního Jihu a na lidi v nich žijící. Tento diskurz je ve vztahu k soukromému sektoru zejména do prvního desetiletí nového milénia dominantní u Člověka v tísni, kriticky se v tomto kontextu vymezuje k soukromému sektoru i FoRS. Lze říci, že tento diskurz je projevem snahy diskreditovat a snad i eliminovat podnikatelské subjekty z rozvojové spolupráce.

K tomuto diskurzu se postupem času vytváří diskurz konkurenční, konstruující pozitivní identitu soukromého sektoru ve vztahu k rozvoji. Projevuje se po roku 2004, roku vstupu do EU a proměn koncepčního uvažování o rozvojové spolupráci, roku vytvoření českého zastoupení Fairtrade. Tento konkurenční diskurz se napříč rozvojovou

konstituencí, neziskový sektor nevyjímaje, prosazuje zejména pak v souvislosti s globální ekonomickou krizí a nedostatkem veřejných financí na politiku rozvoje.

### Diskurz „Soukromý sektor, miláček rozvojové konstituce“

Od po-krizových let 2009/2010 upírá široká rozvojová konstituce v rozvojovém diskurzu pozornost na přínosy soukromého sektoru pro rozvoj a pozitivní obraz soukromého sektoru začíná dominovat v rozvojovém diskurzu spoluutvářeném všemi zkoumanými státními a nestátními aktéry. S ještě větší intenzitou po roce 2015, po nenaplnění MDGs a závazků na objem ODA, poukazují shodně klíčoví aktéři na pozitiva účasti soukromého sektoru na rozvoji. Účast českého soukromého sektoru asociují v diskurzu s výstavbou kapacit a infrastruktury, inovacemi a s vytvářením zdravého podnikatelského klimatu i kultivací místního soukromého sektoru. Právě lokální podnikání je v diskurzu zejména MZV, ČRA, FoRS, ale i MPO nebo PPZRS a dalších aktérů také klíčové pro rozvoj zemí globálního jihu. Soukromý sektor je v tomto kontextu tedy součástí diskurzu nejen jako podnět, ale zároveň i jako předmět rozvoje, tzn. spadá do kategorie třetí (*soukromý sektor pro rozvoj*) i druhé (*rozvoj soukromého sektoru*).

Zajímavé je, pokud jde o výše popsané typy diskurzů, že až v tomto případě, v po-krizové době, se u třetí kategorie objevuje výrazný diskurzivní aspekt přínosnosti participace firem provenience země donora. Implicitní a explicitní přívlastky jako i aktivity soukromého sektoru konstruují identitu inovátora, investora, podporovatele sociálního rozvoje a katalyzátoru růstu. Pivo k ekonomickému růstu jako předpokladu rozvoje je všeobecně patrný, zejména od konce období pro naplnění MDGs do současnosti.

MPO a zejména Platforma podnikatelů pro rozvojovou spolupráci věnují v diskurzu významnou část pozornosti komerční návaznosti a příležitostem a výhodám pro české firmy. Jejich textové výstupy někdy dávají dojem, jako by příležitosti pro české firmy a jejich zájmy byly prioritou a rozvoj zemí globálního Jihu spíše vedlejším produktem. Na druhou stranu, aspekt přínosnosti účasti firem na rozvoji neopomíjejí, což činí jejich rétoriku akceptovatelnou pro širokou rozvojovou konstituenci. Toto může v důsledku přispívat ke snazšímu prosazení vlastních cílů.

V tomto kontextu naopak neziskový sektor vždy zdůrazňuje, že ve středu zájmu rozvojové spolupráce musí být vždy zvýšení životní úrovně obyvatel partnerských zemí,

nikoli zájmy českých podnikatelů. Obecně však i neziskový sektor, včetně Člověka v tísní, přijímá diskurz stavící soukromý sektor do středu debaty o rozvojové spolupráci. V důsledku této diskurzivní proměny v neziskovém sektoru se svým způsobem mění i jeho úloha. Zatímco před globální ekonomickou krizí neziskový sektor tíhl k důrazné kritice a v důsledku snad ke snaze vyřadit soukromý sektor z rozvojových politik, v kontextu chybějících veřejných zdrojů přijímá a vítá jeho účast a stává se spíše „hlídačem“ jeho praktik v oblasti rozvojové spolupráce.

Z provedeného kvalitativního výzkumu plyne, že diskurzivní trendy záleží na různých faktorech. Na aktérech, na personálním obsazení funkcí relevantních pro zahraniční rozvojovou spolupráci, na politických událostech, na čase. V případě České republiky a rozvojového diskurzu ve vztahu k soukromému obecně se zdá, že zásadní vliv na diskurzy jednotlivých aktérů měla zejména globální ekonomická krize a v jejím důsledku na soukromý sektor intenzivněji zaměřený mezinárodní diskurz, který se v důsledku procesu sociálního učení promítá do českého mainstreamového rozvojového diskurzu.

Českému rozvojovému diskurzu obecně dominuje soukromý sektor v kategorii třetí, tedy soukromý sektor aktivně a záměrně pozitivně působící na rozvoj zemí globálního Jihu. Na druhou stranu, výrazný aspekt zdůrazňování konkrétních možných přínosů účasti českých firem v diskurzu dlouhou dobu chybí, objevuje se spíše až po ekonomické krizi a všeobecně ještě intenzivněji po roce 2015, což ukazuje dlouhodobý nezájem establishmentu zabývat se možnými inovativními rozvojovými řešeními zahrnujícími podnikatelské subjekty.

Mainstreamovým ospravedlněním účasti soukromého sektoru na politice rozvojové spolupráce je dnes, v linii s diskurzem mezinárodním, jeho jednoznačný pozitivní vliv na socio-ekonomický in environmentální stav zemí globálního Jihu. Někteří aktéři se zdají být svým diskurzem obecně pragmatičtější, pokud jde o české zájmy, typicky PPZRS či MPO. Na druhou stranu, jiní jsou altruističtější či idealističtější, typicky neziskový sektor, zaměřující pozornost zejména na zájmy rozvojových zemí. Avšak i k participaci soukromého sektoru na rozvojové spolupráci tradičně spíše skeptičtí aktéři se v tomto kontextu diskurzivně přiklonili k tomuto pozitivnímu obrazu podnikatelských subjektů v rozvojové spolupráci. Všeobecný český rozvojový diskurz konstruuje „win-win“ situaci, kdy rozvoj partnerských zemí jde ruku v ruce s naplňováním českých zájmů.



Takové nastavení umožňuje, při nedostatku veřejných zdrojů na rozvojovou spolupráci, intenzivnější zapojení českých firem do rozvojové spolupráce a potenciálně efektivnější plnění rozvojových závazků.

Ambicí práce bylo předkládanou typizací rozvojového diskurzu ve vztahu k soukromému sektoru přispět do akademické debaty o české politice rozvojové spolupráce a obohatit ji o nový aspekt, aspekt proměn vnímání soukromého sektoru a jeho role širokou rozvojovou konstituencí. Díky obsáhlé komplexní analýze veřejně dostupných pramenů práce poskytuje spolehlivý přehled o veřejném rozvojovém diskurzu ve spojitosti s angažmá soukromého sektoru v české politice rozvojové spolupráce.

Studium diskurzu může pomoci lepšímu pochopení reálné politiky, avšak závěry vyvozené z diskurzivní analýzy v tomto ohledu nemohou být považovány za kompletně autoritativní. Toto omezení plyne ze samé podstaty metody diskurzivní analýzy, která je interpretativního charakteru a neusiluje primárně o exaktní vysvětlení reálných kroků nebo motivací zkoumaných aktérů.

Příležitostí pro další výzkum by proto mohla být koherence akcí s diskurzem jednotlivých aktérů, tedy například jestli se v kontextu účasti českého soukromého sektoru v rozvojových zemích skutečně jedná o „win-win“ situace. Zajímavou příležitostí by také mohlo být provedení obdobné diskurzivní analýzy na případě jiných „nových dárců“, například regionálních sousedů z V4, jejichž rozvojová spolupráce vykazuje mnoho podobných vlastností jako ta česká, a následné porovnání rozvojového diskurzu ve vztahu k soukromému sektoru s českým případem.

## Summary

The private sector is an integral part of the global mainstream political development discourse. The thesis provides an analysis of the Czech development discourse in connection with the private sector from 1995 until today. Based on the method of discourse analysis of the outputs of relevant development stakeholders the research identifies four different types of development discourse in relation to the private sector: „*The private sector – a taboo*“, „*We pay, we want Czech enterprises in development cooperation*“, „*The private sector, the careless destructor*“, „*The private sector, the darling of the development cooperation policy stakeholders*.“ The discourse „*The private sector – a taboo*“ is typically employed by the establishment from 1995 until the Czech accession to the EU. At that period, in spite of its undoubted importance, there is practically no room for the private sector in the development discourse. The discourse „*We pay, we want Czech enterprises in development cooperation*“ appears since the Czech accession to the EU and embodies the establishment’s ambition to push the Czech enterprises to the multilateral development cooperation. Within the discourse, their participation is justified by the obligatory Czech contributions to the development funds. The discourse „*The private sector, the careless destructor*“ is typically used by the non-profit, non-governmental sector, notably until the global economic crisis. It constructs a negative image of the private sector whose activity has destructive effects on lives of the people of the global South. With the crisis, the discourse „*The private sector, the darling of the development cooperation policy stakeholders*“ dominates and creates the widely accepted image of the private sector as a needed partner and even a precondition of development. Its dominance shows that the Czech development discourse reflects the mainstream global political discourse and importantly, is subject to the home economic and political situation, in concrete terms, to the lack of public finance allocated to development cooperation in the years after the crisis. In consequence, this discourse opens a room for further engagement of Czech enterprises in the development cooperation policy.

## 5. Zdroje

### 5.1 Literatura

- Alkire, Sabina, „Why the Capabilities Approach?“, *Journal of Human Development* (Vol. 6, Iss. 1, 2005).
- Beneš, Vít, *Diskurzivní analýza* v Drulák, Petr (ed.), *Jak zkoumat politiku* (Praha, 2008).
- Busan Partnership for Effective Development Co-operation, *4th High Level Forum on Aid Effectiveness*, 29.11.-1.12. 2011, Busan, Korea, bod 1 a 3
- Council of the European Union, *Brussels European Council, 16 and 17 June 2005, Presidency Conclusions*, (Brussels 2005).
- Di Bella, José, Alicia Grant, Shannon Kindornay, Stephanie Tissot, „The Private Sector and Development: Key Concepts“, *The North-South Institute* (2013).
- Drulák, Petr, *Hledání českých zájmů: obchod, lidská práva a mezinárodní rozvoj*, (Praha 2010).
- Escobar, Arturo, „Power and visibility: development and the invention and management of the Third World“, *Cultural Anthropology*, (Iss.3, n. 4, 1988).
- Escobar, Arturo, *Encountering development: The Making and Unmaking of the Thrid World*, (1995, Princeton).
- Esteva, Gustavo, *Development* in Sachs, Wolfgang (ed.), *The Development Dictionary: A guide to Knowledge as Power*, (1992, London).
- European Commission, *A Stronger Role of te Private Sector in Achieving Inclusive and Sustainable Growth in Developing Countries*, (Brussels 2014).
- European Commission, *Increasing the impact of EU Development Policy: an Agenda for Change*, (Brussels 2011).
- Fairclough, Norman, *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*, (New York 2003).
- Foucault, Michel, *Questions of Method* v Faubion, James (ed.), *Michel Foucault: Power* (New York, 2001).
- Foucault, Michel, *The Archaeology of Knowledge*, (New York, 1972).
- Fukuda-Parr, Sakiko, „The Human Development Paradigm: Operationalizing Sen’s Ideas on Capabilities“, *Feminist Economics* (Vol. 9, Iss. 2-3, 2003).

- Global Partnership for Effective Development Co-operation, *Building Towards an Inclusive Post-2015 Development Agenda*, (Mexico City, 2014).
- Global Partnership for Effective Development Co-operation, *Nairobi Outcome Document*, (Nairobi 2016).
- Hansen, Lene, *Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War*, (London 2006).
- Horký Hlucháň, Ondřej, *Česká rozvojová spolupráce, diskurzy, praktiky, zájmy*, (Praha 2010).
- Horký Hlucháň, Ondřej, *Development Cooperation of the „New“ EU Member States*, (London, 2015).
- Horký, Ondřej, *Rozvoj v Dušková, Lenka, Jaromír Harmáček, Petra Krylová, Zdeněk Opršal, Miroslav Syrovátka, Simona Šafaříková a kol., Encyklopedie rozvojových studií*, (Olomouc 2011).
- Horký-Hlucháň, Ondřej, *„Rozvojový rozměr české zahraniční politiky“ v Česká zahraniční politika v roce 2007*, (ÚMV Praha, 2007).
- Huyse, Huib, Sarah Vaes, *Private sector in development cooperation: Mapping international debates, donor policies, and Flemish development cooperation*, (Leuven 2015).
- Chenery, Hollis, B., *„The Structuralist Approach to Development Policy“*, *The American Economic Review* (Vol. 65, Iss. 2).
- Institute for Human Rights and Business, *State of Play, Business and the Sustainable Development Goals: Mind the Gap – Challenges for Implementation*, (London 2015).
- Kindornay, Shannon, Fraser Reilly-King, *„Investing in the Business of Development. Bilateral Donor Approaches to Engaging the Private Sector“*, *The North-South Institute, Canadian Council for International Cooperation* (Ottawa 2013).
- Kořan, Michal, *Česká zahraniční politika v zrcadle sociálně-vědního výzkumu*, (Praha 2009).
- Langan, Mark, *„ACP–EU normative concessions from Stabex to private sector development: why the European Union’s moralised pursuit of a “deep” trade agenda is nothing “new” in ACP–EU relations“*, *Perspectives on European Politics and Society* (Iss.10, N.3, 2009).

- Langan, Mark, „Private sector development as poverty and strategic discourse: PSD in the political economy of EU^Africa trade relations“, *Journal of odern African Studies* (Iss.49, N.1, 2011).
- Leichtová, Magdaléna, Lina Piknerová, *Rozvojová spolupráce Východního bloku v době Studené války*, (Praha, 2013).
- Leys, Colin, *The Rise and Fall of Development Theory*, (Bloomington, 2010).
- Mawdsley, Emma, Laura Savage, Sung-Mi Kim, „A Post-Aid World? Paradigm shift in foreign aid and development cooperation at the 2011 Busan High Level Forum“, *The Geographical Journal* (Vol. 180, Iss. 1, 2014).
- Nederveen, Pieterse J., *Development Theory* (London 2010).
- OECD, *Allocating the Czech Republic's official development assistance*, in *Review of the Development Cooperation Policies and Programmes of the Czech Republic* (Paris, 2016).
- Pick, Otto, Vladimír Handl (eds.) a kol., *Zahraniční politika České republiky 1993-2004. Úspěchy, problémy, perspektivy*, (Praha 2004).
- Prokopová, Kateřina, Zuzana Orságová, Petra Martinková, *Metodologie výzkumu v oblasti kritické analýzy diskurzu*, (Olomouc 2014).
- Rosenbaum, Basia, „Making the Development Goals Sustainable“, *Harvard International Review* (Vol. 37, Iss. 1, 2015).
- Schulpen, Lau, Peter Gibbon, „Private Sector Development: Policies, Practices and Problems“, *World Development* (Vol. 30, No. 1, 2002).
- Světová komise pro životní prostředí a rozvoj, *Naše společná budoucnost*, (Praha, 1991).
- Thomas, Gary, „What's the Use of Theory?“, *Harvard Educational Review* (Vol. 67, Iss. 1, 1997).
- UN General Assembly, *Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (Addis Ababa Action Agenda)*, (Addis Ababa 2015).
- United Nations, *The 2030 Agenda for Sustainable Development*, (New York 2015).
- Vaes, Sarah, Huib Huise, „Private Sector in Development Cooperation: Mapping International Debates, Donor Policies, and Flemish Development Cooperation“, *Hiva Research Institute for Work and Society* (No. 21, 2015).

- Varkočková, Martina, *Obsahová analýza* v Beneš, Vít a Petr Drulák (eds.), *Metodologie výzkumu politiky*, (Praha 2017).
- Woolcock, Michael, „The next 10 Years in Development Studies: From Modernization to Multiple Modernities, in Theory and Practice II“, *European Journal of Development Research* (Vol. 21, 2009).

## 5.2 Webové stránky

- Asociace společenské odpovědnosti: O asociaci. *Asociace společenské odpovědnosti* [online]. [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: <http://www.spolecenskaodpovednostfirem.cz/oasociaci/>
- Anup Shah. Structural Adjustment – a Major Cause of Poverty. Global Issues: Social, Political, Economic and Environmental Issues That Affect Us All. [online]. [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <http://www.globalissues.org/article/3/structural-adjustment-a-major-cause-of-poverty>.
- Cannes Summit Final Declaration – Building Our Common Future: Renewed Collective Action for the Benefit of All. *G20 Information Center* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.g20.utoronto.ca/2011/2011-cannes-declaration-111104-en.html>
- Členská základna. *Platforma podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci* [online]. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: <https://www.ppzrs.org/inpage/clenska-zakladna/>
- DAC member profile: Czech Republic. *OECD: Better Policies for Better Lives* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/czechrepublic.htm>
- DAC member profile: Czech Republic: Statistics from the Development Cooperation Report 2016. *OECD* [online]. 2016 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/czechrepublic.htm>
- EU Communication on the Agenda for Change. *European Commission: International Cooperation and Development* [online]. 2011 [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/europeaid/policies/european-development-policy/agenda-change\\_en](http://ec.europa.eu/europeaid/policies/european-development-policy/agenda-change_en)
- Gemeinsame Erklärung der G20-Gipfelteilnehmer, Seoul, 12.11.2010 (englisch). *G20: Summit documents* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <https://www.g20.org/Content/DE/StatischeSeiten/Breg/G7G20/Anlagen/G20->

erklaerung-seoul-2010-  
en.html;jsessionid=C3FE05AB5457B1C27CC63FCDA6E6E8AF.s3t1?nn=2068780

- Londýn 2012: korporace se účastní a také už zvítězily. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1174-londyn-2012-korporace-se-ucastni-a-take-uz-zvitezily.htm>
- Meaning of “development” in the English Dictionary. Cambridge Dictionary. [online]. [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/development>.
- Net Official Development Assistance from DAC and Other Donors in 2015. *OECD: Better Policies for Better Lives* [online]. 2015 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/dac/stats/ODA-2015-complete-data-tables.pdf>
- Nás. *UN Global Compact Network: Czech Republic* [online]. 2015 [cit. 2017-03-25]. Dostupné z: <http://www.globalcompact.cz/o-nas/>
- O platformě. *Platforma podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci* [online]. 2016 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <https://www.ppzrs.org/inpage/o-platforme/>
- Obchod jako válka - ani fér, ani udržitelný. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/7-obchod-jako-valka-ani-fer-ani-udrzitelny.htm>
- Official development assistance – definition and coverage. *OECD: Better Policies for Better Lives* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassistancedefinitionandcoverage.htm#Definition>
- Private Sector and the 2030 Agenda for Sustainable Development. *SIDS Global Business Network* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <https://sidsgbn.org/2015/08/28/private-sector-and-the-post-2015-development-agenda/>.
- PRIVATE SECTOR ENAGEMENT. *EUROPEAN COMMISSION: INTERNATIONAL COOPERATION AND DEVELOPMENT: Building partnerships for change in developing countries* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/europeaid/sectors/economic-growth/private-sector-development/funding\\_en](http://ec.europa.eu/europeaid/sectors/economic-growth/private-sector-development/funding_en)

- Private sector to create platform for financing SDGs. *Sustainable Development Goals: 17 Goals to Transform Our World* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2016/10/un-private-sector-to-create-platform-for-financing-sdgs/>
- Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/koordinace\\_zrs/rada\\_pro\\_zahranicni\\_rozvojovou/index.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koordinace_zrs/rada_pro_zahranicni_rozvojovou/index.html)
- Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/koordinace\\_zrs/rada\\_pro\\_zahranicni\\_rozvojovou/index.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koordinace_zrs/rada_pro_zahranicni_rozvojovou/index.html)
- Rozvojová spolupráce a zapojení soukromého sektoru. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/rozvojova\\_spoluprace\\_a\\_zapojeni.html](http://www.mzv.cz/ekonomika/cz/udalosti/rozvojova_spoluprace_a_zapojeni.html)
- Rozvojové cíle tisíciletí (MDGs). United Nations: Information Center Prague. [online]. [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/rozvojove-cile-tisicileti-mdgs/>
- Sustainable Development Goal 12. *Sustainable Development Knowledge Platform* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg12>
- The Busan Partnership for Effective Development Co-operation. *OECD: Better policies for better lives* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/development/effectiveness/busanpartnership.htm>
- The Private Sector and the SDGs. *Project Syndicate* [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <https://www.project-syndicate.org/commentary/financial-markets-sustainable-development-by-mahmoud-mohieldin-and-svetlana-klimenko-1-2017-02>.
- Truman's Inaugural Address, January 20, 1949. *Harry S. Truman: Library and Museum* [online]. 2016 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: [https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/50yr\\_archive/inagural20jan1949.htm](https://www.trumanlibrary.org/whistlestop/50yr_archive/inagural20jan1949.htm)



- Zahraniční rozvojová spolupráce ČR - program Aid for Trade. *Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR* [online]. 2016 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podpora-exportu/projekty-rozvojove-spoluprace-aid-for-trade/zahranicni-rozvojova-spoluprace-cr---program-aid-for-trade--90698/>
- Zpráva OSN: Úspěch Rozvojových cílů tisíciletí je odrazovým můstkem pro novou agendu udržitelného rozvoje. United Nations: Information Center Prague. [online]. 7. 7. 2015 [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zprava-osn-uspech-rozvojovych-cilu-tisicileti-je-odrazovym-mustkem-pro-novou-agendu-udrzitelneho-rozvoje/>

### 5.3 Citované prameny

- 4. kulatý stůl k propojování rozvojových činností soukromého, neziskového a veřejného sektoru v ZRS ČR. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/aktualne/x4\\_ulatory\\_stul\\_namestka\\_tlapy\\_k.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/x4_ulatory_stul_namestka_tlapy_k.html)
- Afrika je ready. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1184-afrika-je-ready.htm>
- Bilionový byznys leží v Africe. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1689-bilionovy-byznys-lezi-v-africe.htm>
- Budeme muset dávat víc. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/44-budeme-muset-davat-vic.htm>
- Co (ne)umí Světová obchodní organizace? *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/9-co-ne-umi-svetova-obchodni-organizace.htm>
- České podniky objevují Afriku. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1185-ceske-podniky-objevuji-afriku.htm>,
- České podniky objevují Afriku. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1207-rozvoj-jako-byznys.htm>
- Češi objevují Afriku. Nejde o safari, ale o peníze. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1334-cesi-objevuji-afriku-nejde-o-safari-ale-o-penize.htm>
- ČRA, *Česká republika pomáhá*, (Praha, 2012).

- DAC, *Zpráva Výboru OECD pro rozvojovou pomoc o zahraniční rozvojové spolupráci ČR*, (Paris, 2007).
- Éra zodpovědných mecenášů. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/574-era-zodpovednych-mecenasu.htm>
- Fairtrade Česjo a Slovensko, *Strategie Fairtrade Česko a Slovensko 2016 – 2020*
- FoRS, *Aidwatch 2014*, (Praha, 2014).
- FoRS, *Česká pomoc na rozcestí. Zpráva nevládních neziskových organizací o zahraniční rozvojové spolupráci 2008-2009* (Praha, 2009).
- FoRS, *Efektivnost rozvoje – hledání nových cest* (Praha, 2009).
- FoRS, *Hledání cest spolupráce v rozvojových zemích. Studie o potřebách, limitech a příležitostech pro spolupráci mezi českým neziskovým sektorem, soukromým sektorem a vědou a výzkumem v rozvojové spolupráci*, (Praha, 2013).
- FoRS, *Hledání cest spolupráce v rozvojových zemích. Studie o potřebách, limitech a příležitostech pro spolupráci mezi českým neziskovým sektorem, soukromým sektorem a vědou a výzkumem v rozvojové spolupráci*, (Praha, 2013).
- FoRS, *How can economic growth work for development of developing countries*, (Praha, 2013).
- FoRS, *Studie o zahraniční rozvojové spolupráci České republiky za rok 2007*, (Praha, 2008).
- Indie a Čína soupeří o Afriku. Západ mluví o kolonialismu. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1115-indie-a-cina-souperi-o-afriku-zapad-mluvi-o-kolonialismu.htm>
- Informační seminář pro české subjekty k Fondům vnější spolupráce EU dne 15. června 2015. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2015 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/aktualne/informacni\\_seminar\\_pro\\_ceske\\_subjekty\\_k.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/informacni_seminar_pro_ceske_subjekty_k.html)
- Jak se vyrábí zdravá ekonomika. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/578-unctad-xii-jak-se-vyrabi-zdrava-ekonomika.htm>

- Jak se vyrábí zdravá ekonomika. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/578-unctad-xii-jak-se-vyrabi-zdrava-ekonomika.htm>
- Jiří Volf, *příspěvek do panelové diskuse na konferenci Česká rozvojová pomoc jako investice*, v vlastní zápisky autorky, 2016.
- Konference „Česká rozvojová pomoc jako investice“. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti\\_a\\_media/tiskove\\_zpravy/x2016\\_06\\_03\\_konference\\_ceska\\_rozvojova\\_pomoc.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/tiskove_zpravy/x2016_06_03_konference_ceska_rozvojova_pomoc.html)
- Konference „Trendy ve financování rozvojové pomoci“. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/aktualne/konference\\_trendy\\_ve\\_financovani.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/konference_trendy_ve_financovani.html)
- Ministerstvo průmyslu a obchodu, *Exportní strategie České republiky pro období 2012 – 2020*.
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, *Koncepce zahraniční politiky České republiky na léta 2003 – 2006*.
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, *Program rozvojově-ekonomického partnerství*, (Praha, 2014).
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, *Stručný přehled zahraniční politiky České republiky v roce 2012*.
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, *Zpráva o zahraniční politice České republiky, 1998/1999*.
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, *Zpráva o zahraniční politice České republiky, 2001*.
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, *Zpráva o zahraniční politice České republiky, 2002*.
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, *Zpráva o zahraniční politice České republiky, 2003*.
- Ministr Zaorálek pro E15: Šest změn v ekonomické diplomacii. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/o\\_ministerstvu/archivy/clanky\\_a\\_projevy\\_ministru/clanky\\_a\\_projevy\\_ministra\\_zaoralka\\_2015/x2015\\_04\\_01\\_ministr\\_zaoralek\\_pro\\_e15.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministru/clanky_a_projevy_ministra_zaoralka_2015/x2015_04_01_ministr_zaoralek_pro_e15.html)

- MPO, Úspěšná realizace projektů zahraniční rozvojové spolupráce. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podpora-exportu/projekty-rozvojove-spoluprace-aid-for-trade/uspesna-realizace-projektu-zahranicni-rozvojove-spoluprace--77489/>
- MPO, Zahraniční rozvojová spolupráce z pohledu MPO v roce 2011. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podpora-exportu/projekty-rozvojove-spoluprace-aid-for-trade/zahranicni-rozvojova-spoluprace-z-pohledu-mpo-v-roce-2011--85519/>
- MPO, Zahraniční rozvojová spolupráce z pohledu MPO v roce 2014. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podpora-exportu/projekty-rozvojove-spoluprace-aid-for-trade/projekty-zahranicni-rozvojove-spoluprace-cr--program-aid-for-trade--realizovane-v-gesci-mpo-v-roce-2014--155558/>
- Nemorální nákupy. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/137-nemoralni-nakupy.htm>
- Nepomáháme Iráku, ale firmám, které z toho profitují. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/54-nepomahame-iraku-ale-firmam-ktere-z-toho-profituji-rozhovor.htm>
- Novoroční projev prezidenta republiky Václava Havla. *Pražský hrad: Prezident Václav Havel* [online]. [cit. 2017-04-06]. Dostupné z: <http://old.hrad.cz/president/Havel/speeches/index.html>
- OFFSIDE! Velké firmy porušují pravidla. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/377-offside-velke-firmy-porusuji-pravidla.htm>
- Pavel Bělobrádek, *příspěvek do panelové diskuse na konferenci Česká rozvojová pomoc jako investice*, v vlastní zápisky autorky, 2016.
- Platforma podnikatelů pro rozvojovou spolupráci, *Zpravodaj 1/2015*.
- Platforma podnikatelů pro rozvojovou spolupráci, *Zpravodaj 2/2014*.
- Platforma podnikatelů pro rozvojovou spolupráci, *Zpravodaj 3/2014*.
- Platforma podnikatelů pro rozvojovou spolupráci, *Zpravodaj 3/2015*.
- Platforma podnikatelů pro rozvojovou spolupráci, *Zpravodaj 4/2015*.
- Platforma podnikatelů pro rozvojovou spolupráci, *Zpravodaj 4/2016*.

- Program B2B. *Česká rozvojová agentura* [online]. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/jak-se-zapojit/soukromy-sektor/>
- Program rozvojového partnerství pro soukromý sektor (B2B). *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/aktualne/program\\_rozvojoveho\\_partnerstvi\\_pro.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/program_rozvojoveho_partnerstvi_pro.html).
- *Projev prezidenta republiky na 65. zasedání Valného shromáždění OSN* [online]. [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/2680>, Projev prezidenta České republiky na Valném shromáždění OSN. *Václav Klaus* [online]. [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/1936>
- Rada pro ZRS, *Záznam z 15. schůze*, 2010.
- Rada pro ZRS, *Záznam z 20. schůze Rady pro ZRS*, 2011.
- Rada pro ZRS, *Záznam z 39. schůze Rady pro ZRS*, 2015.
- Rada pro ZRS, *Záznam ze 12. schůze*, 2010.
- Rada pro ZRS, *Záznam ze 13. schůze*, 2010.
- Seminář k Programu rozvojově-ekonomického partnerství. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2013 [cit. 2017-04-22]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni\\_vztahy/rozvojova\\_spoluprace/dvoustran\\_na\\_zrs\\_cr/sektory\\_projekty/projekty\\_rozvojove\\_ekonomickeho/seminar\\_k\\_programu\\_rozvojove.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustran_na_zrs_cr/sektory_projekty/projekty_rozvojove_ekonomickeho/seminar_k_programu_rozvojove.html)
- Týmový hráč: ministerstvo zahraničních příležitostí. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: [http://www.mzv.cz/jnp/cz/o\\_ministerstvu/archivy/clanky\\_a\\_projevy\\_ministru/clanky\\_a\\_projevy\\_ministra\\_zaooralka\\_2014/x2014\\_06\\_25\\_tymovy\\_hrac\\_ministerstvo\\_zahranicnich\\_prilezitosti.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministru/clanky_a_projevy_ministra_zaooralka_2014/x2014_06_25_tymovy_hrac_ministerstvo_zahranicnich_prilezitosti.html)
- Velké firmy nezajímá bezprávi. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/286-velke-firmy-nezajima-bezpravi-rozhovor-s-t-tozickou.htm>
- Vláda České republiky, *Programové prohlášení vlády 1996, Úřad vlády České republiky* [online]. [cit. 2017-04-04]. dostupné z: [https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vaclav-klaus-2/Programove-prohlaseni-vlady\\_1.pdf](https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vaclav-klaus-2/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf)
- Vláda České republiky, *Programové prohlášení vlády 2002*, dostupné z: [https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vladimir-spidla/Programove-prohlaseni-vlady\\_1.pdf](https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/vladimir-spidla/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf)

- Vláda České republiky, Programové prohlášení vlády 2004, dostupné z: [https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/stanislav-gross/Programove-prohlaseni-vlady-Ceske-republiky\\_1.pdf](https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/stanislav-gross/Programove-prohlaseni-vlady-Ceske-republiky_1.pdf)
- Vláda České republiky, Programové prohlášení vlády 2005, dostupné z: [https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jiri-paroubek/Programove-prohlaseni-vlady-Jiriho-Paroubka\\_1.pdf](https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/jiri-paroubek/Programove-prohlaseni-vlady-Jiriho-Paroubka_1.pdf)
- Vláda České republiky, Programové prohlášení vlády 2006, dostupné z: [https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolaneck-1/Programove-prohlaseni-vlady\\_1.pdf](https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolaneck-1/Programove-prohlaseni-vlady_1.pdf).
- Vláda České republiky, Programové prohlášení vlády 2013, dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/tema/Programove-prohlaseni-vlady-20130802.pdf>
- Vláda České republiky, USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 15. března 1995 č. 153 + P k zásadám pro poskytování zahraniční pomoci. *Úřad vlády České republiky* [online]. [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: [https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni\\_webtest.nsf/0/7897B04C221A1F30C12571B6006BDB3E](https://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/7897B04C221A1F30C12571B6006BDB3E)
- Vláda České republiky, USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 31. března 2004 č. 302 + P: o Zásadách zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie. *Úřad vlády České republiky* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: [http://www.mpsv.cz/files/clanky/1632/uv\\_302\\_2004.pdf](http://www.mpsv.cz/files/clanky/1632/uv_302_2004.pdf)
- Volnější obchod může pomoci chudým. *Rozvojovka: Aktuality* [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/135-volnejsi-obchod-pomuze-i-chudym.htm>
- Zahraniční výbor Poslanecké sněmovny, *Zápis z 67. schůze Zahraničního výboru PS*, 28., 29. 2. 1996.
- Zahraniční výbor Poslanecké sněmovny, *Zápis z 31. schůze Zahraničního výboru PS*, 15. 4. 2004.
- Zahraniční výbor Poslanecké sněmovny, *Zápis z 5. schůze Zahraničního výboru PS z 31. 11. 2002*, projev náměstek Pavel Vošalík.
- Zahraniční výbor Poslanecké sněmovny, *Zápis z 52. schůze Zahraničního výboru PS*, 18. 1. 2006.
- Zahraniční výbor Poslanecké sněmovny, *Zápis z 7. schůze Zahraničního výboru PS*, 17., 18. 1. 2007.

- Zahraniční výbor Poslanecké sněmovny, *Zápis z 9. schůze Zahraničního výboru PS, 2. 3. 2011.*